

— Izdaja — izvešil ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Franciska Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopolni naj se pošiljajo uredništvu. — Neprankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vrnejo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik koncesije lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L. 7.—, pol leta L. 32.— in celoletno L. 60.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-37.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici v 20 stotink. — Oglasi se računajo v štirih enotah ene kolone (22 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot., osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih zavodov, mm po L. 2.—. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L. 2.—. — Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Franciska Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-37.

Ne bojte se njih, kateri umore telo...

Danes praznujemo največja človeška praznik veselja človeštva. Nepregledne milijonske množice krščanskega ljudstva obhajajo danes dan, ko je zmagovalo ono življenjsko načelo, ki je temelj in podlaga vse kulture današnjega človeštva. Jezus Nazareški, opljuvani, zasramovani, ponižani, trpinčeni, križani. Odrčenik ljudstva je danes raztrgal verige smrti in zmagal nad vsemi svojimi sovražniki. Mož, ki so ga gnali do smrti izručenega, od vseh zapuščenega skozi ulice Jeruzalema na morišče, je razgalil grob in vstal k življenju.

Jezus Kristus je zapustil človeštvo globok nauk. Pokazal je vsem ljudem in vsem narodom, da je trpljenje in preganjanje največje gibalno življenje, temelj napredka, podlaga velikih uspehov, predpogoj trajnih zmag. Pokazal nam je, da je ni stalne in resnične človeške veličine brez trpljenja. Zgodovina stoletij nam kaže, da je v človeškem življenju in nehanju tudi najmanjši resničen uspeh spojen s trdom in bolečino. Zgodovina vseh velikih moči je zgodovina na trst Kristusa. Kdor izbegava trpljenje, se odreja uspehom, kdor ne zadene križa na svoja ramena, se odpoje vsemu, kar je srednjega in dragoceneja v človeškem življenju. Čim večje je trpljenje in preganjanje zavoljo pravice, tem večja in sijajnejša je končna zmag. Kdor hoče dospeti najvišje, se ne plašiti pred najnižjim.

Resnica, ki jo je prinesel v svet Kristus, ne velja le za posameznika. Resnica je splošna, veljavna za vse, njena moč se razteza na narode in na države. Slovensko primorsko ljudstvo se oklepa te resnice z vsemi svojimi silami, vanjo polaga vse svoje upe, ta resnica sveti

kakor vesela luč v noči njegove nesreče. Tudi naše ljudstvo hodi danes svojo temno pot, tudi vanj se zaganja vihar zasramovanja in zaničevanja. Njegov delež je preganjanje, bič pleše po njegovih plečih. Njegove sinove pretepajo in zapirajo, trgajo jih od domačih ognjišč, ženejo jih iz rodne zemlje. Njegove šege zaničujejo, njegovo govorico oblikujejo s sramoto. Mera krivice in trpljenja je vrhana.

Vendar trdna je v slovenskem ljudstvu vera, da vse trpljenje in vse ponižanje ni kamen za naš grob, temveč jamstvo in potrdilo zmag. Čim večje je njegovo ponižanje, tem veličastnejše bo njegovo povelje. Držite glave pokoncu, ne klonite se ljudem! Ne bojte se njih, kateri umore telo, duše pa ne morejo umoriti. Posvetni oblastniki in mogotci vam ne morejo vzeti pravice! Pravice vam nihče ne more vzeti, če je sami ne zavržete! V vas samih je odrešenje! Zato vam kliče: ne trepetajte pred ljudmi, ki so umrljivi in nimajo pravice na svoji strani! Dvignite zastavo pravice, ki kvišku! Naj plapolja svobodno in neustrašeno nad slovensko zemljo! Nosite bratje križ z veseljem, kajti po vsaki Golgoti pride vstajenje. Vsak, kateri sliši te besede in jih izpolni, podoben je modremu možu, kateri je sezidal svojo hišo na skalo. In ploha se je ulila in prišla so vode in pihali so vetrovi in se uprli v tisto hišo; — in ni padla, zakaj stavljena je bila na skalo. Vsak pa, ki sliši te besede, in jih ne izpolni, podoben je neumnemu možu, kateri je sezidal svojo hišo na pesek. In ploha se je ulila in prišla so vode in pihali so vetrovi in se uprli v tisto hišo — in padla je in velika je bila njena podrtja.

Jugoslavija

Iz ustavnega odbora

BELGRAD, 24. Na včerajšnji seji ustavnega odbora je bil sprejet člen 63 ustave z večino glasov. Člen 63 se glasi takole: »Za posle posebnega krajevnega, srezkega in pokrajinskega značaja se ustanovijo posebne krajevne, občinske, srezne in pokrajinske uprave. V samoupravnih zadevah odločajo posebni samoupravni organi na podlagi zakonov. Samoupravnim pokrajinskim upravam se poverjujejo tile posli: 1. pokrajinske finance, a) določevanje pokrajinskega proračuna, b) razpolaganje s pokrajinskimi nakladami na davčine, ki se na podlagi zakona dajajo samoupravam za pokritje stroškov. 2. Pokrajinska javna dela in gradbeni predpisi. 3. Briga za pospeševanje pokrajinskih gospodarskih interesov: poljedelstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, gozdarstvo, rečno in jezersko ribarstvo, lov, kakor tudi napredovanje kmetijstva v tehničnem oziru. 4. uprava pokrajinskega imetja. 5. Skrb za narodno zdravje v pokrajini in vse ustanove, ki pospešujejo zdravstveno stanje v pokrajini. 6. Vere in varnostne odredbe. 7. Skrb za socialne naloge v pokrajini. 8. Humanitarne ustanove. 9. Pospeševanje prosvete v pokrajini. 11. Vpeljava in določanje ustanov za štedenje, vzajemno pomoč in zavarovanje. — Vsi drugi posli se z zakonom poverijo pokrajinskim avtonomijam.« Sprejme se tudi dodatek poslanca Avramovića: »Ako pokrajina ne bi mogla vršiti vseh naštetih poslov s svojimi sredstvi, mora na zahtevo pokrajinske skupščine in na podlagi odobranja narodne skupščine država dati potrebna sredstva pokrajinski samoupravi, ali pa izvrši te posle sama.«

Načrti opozicije

BELGRAD, 24. V parlamentarnih krogih se govori o novi akciji dr. Korroča, ki skupno z Narodnim klubom dela na to, da se reši vprašanje prisega na način, ki bi omogočil Radicu prihod v konstituantu, s čimer bi se povečal opozicijski blok. Opozicija hoče za vsako ceno zrušiti Pašićev vlad.

Muslimanska politika

BELGRAD, 24. Iz Mostarja in Banjaluke javljajo, da so tamkajšnji muslimani zelo nezadovoljni, ker je muslimanski klub opustil svoje avtonomistično stališče. V resnici pa se zdi, da se široke muslimanske mase bolj pečajo s socialno-gospodarskimi vprašanji, kakor pa s političnimi. Glavno za muslimane je materialna pomoč ter se ne bodo vmešavali v politično ureditev države.

Komunistična konferenca

SARAJEVO, 24. Snovi se je vršila v Društvenem domu konferenca komunistov centrušačev, na kateri se je razpravljalo o taktiki stranke, ki se bo v doglednem času organizirala. Izvoljenih je bilo sedem delegatov, ki se udeležijo centrušaške konference v Belgradu.

Rusija

Buharski komunisti prestopili k III. internacionali

KOPENHAGEN, 25. Ruska agencija Union pravi: Neka brezlična brzojavka iz Moskve javlja, da je buharska komunistična stranka sklenila pristopiti k III. internacionali.

Lenin za vzpostavitev svobodne trgovine s poljskimi pridelki. Kapitularcija komunizma pred ruskim kmetom

HELSINGSFORS, 25. Neka vest ruske agencije Union pravi: Na desetem shodu komunistične stranke je Lenin obrazložil nov program stranke. Naglašal je sredstva, katerih se mora stranka posluževati, da ohrani oblast. Kljub vsemu, kar se je storilo, — je rekel — svetovna revolucija le noče priti. Kmetje trdovratno vstrajajo pri svojih navadah. V sedanjih razmerah nam bo nemogoče ohraniti oblast, ako ne zadovoljimo kmetov. Moramo se prilagoditi razmeram, da obdržimo moč v svojih rokah dokler ne izbruhne revolucija v zapadni Evropi. S kmeti se moramo sporazumeti, ne da bi jim skrivali komunistična načela delavskega proletariata. Moramo dati svobodo krajevni trgovini med vladalci, odpraviti revizicijo in mesto nje ustanoviti poseben davek (toza). Ven odlok je sovjetska vlada že izdala, kakor smo poročali v včerajnji številki. Op. ur.) Sistem svobodne trgovine ni nevaren, ako ima proletarijat industrijske izdelke v svojih rokah. Nasproti ta sistem bo le povečal važnost in ugled delavskega proletariata. Troba je torej, da nakupimo poljedelske stroje in da organiziramo izmenjavo s poljskimi pridelki. Istočasno moramo potem brezlična brzojava obvestiti vlade zapadnih dežel, da popravljamo svoje zmote in da se je naša zveza s kmeti vzpostavi. Ako o tem obvestimo danes vlade zapadne Evrope, bomo že jutri lahko kupovali potrebno blago za kupčevanje s svobodno kmetstvo trgovino. Ob koncu je Lenin izjavil, da bodo zadruge služile kot posredovalnice pri tej izmenjavi, da pa ostanejo še nadalje pod nadzorstvom komunizma.

Ruske čete ob romunski meji poslone proti vstašem

BUKAREŠT, 25. Oddelki 14. in 34. rdeče armade, ki se nahajate ob romunski meji, so zapustili svoja taborišča in so bili poslani proti vstašem v vzhodni Rusiji in pri Kijevu.

Finska vlada bo smatrala prebegle ruske upornike kot vojne begunce

HELSINGSFORS, 25. Ruska agencija Union pravi, da je finska vlada sklenila, da bo ruske begunce iz Kronstadta smatrala za vojne ujetnike in njih orožje bo najbrže zaplenjeno in povrnjeno Rusiji.

Tajna vojaška zveza med Rusijo in Turčijo?

PARIZ, 25. »Intransigent« piše: Po vestih iz Rusije vsebuje pogodba med Rusijo in kemalisti, ki je bila podpisana dne 16. marca, nekoliko tajnih določb, s katerimi se obe stranki obvezujeta, da bosta na bližnjem vzhodu imeli skupno politiko, dalje da se bosta ena drugo podpirali v slučaju zunanje napada in da se bosta vzajemno preskrbovali s surovinami in orožjem.

Turčija

Angleži ne zapuščajo Carigrada

CARIGRAD, 24. Vrhovni poveljnik angleških čet je objavil poročilo, v katerem zanika vesti, češ da angleške čete zapuščajo Carigrad. Poročilo dostavlja, da bodo čete zapustile Carigrad, kadar Turki sprejmejo londonske pogoje in ko se ustanovi pod nadzorstvom mednarodne komisije takšna turška vlada, ki bo zares zanesljiva.

Grška

Grki poraženi v Mali Aziji?

CARIGRAD, 25. Turška anatolska agencija poroča, da so Turki odbili grški napad pri Brusi ter da so Grkom vzeli 1700 mož in kakih 100 topov.

Nemčija

Vstaja komunistov v Nemčiji

BERLIN, 25. Wolffova agencija poroča iz Magdeburga, da trajajo boji povsod dalje ter da se pušči in požiga. Poglavari večinskih socialistov v Eislebenu so pobegnili. Pri Eislebenu razpolagajo komunisti s 40 strojnimi in z več kot 10.000 puškami. Prebivalstvo zahteva, naj se neodložno ukrenejo potrebni koraki in naj se proti upornikom rabijo tudi težki topovi. Vstajo vodijo povsod izozemski elementi.

HETTSTEDT, 26. V Eislebenu je prišlo do hudih spopadov med četami in vstaši. Komunisti so celo noč streljali proti vojaštvu ter so zažgali en voz streliva.

EISLEBEN, 25. Policija je dobila pomoč in posrečilo se ji je napraviti v mestu red. Postaje in javna poslopja so bila zopet osvojenja. Po ulicah stražijo patrulje. Tu in tam je prišlo še do kakšnega spopada. — V Hettstadtu se uporniki še niso predali. Poslopje državne banke so pogrnili v zrak ter so opustošili bližnje hiše. Listi poročajo, da bodo čete, ki so zavzele Eisleben, šle v Mansfeld, da vzpostavijo red tudi tam. Upa se, da bo do nedelje red vzpostavljen. »Vossische Zeitung« naglašja, da dokazuje sedanja komunistična vstaja, da v Nemčiji ni prave rdeče vojske. Vstaške čete so se nahitro zbrale in vsled tega niso dobro organizirane. Upati je torej, da bo vstaja hitro udušena. Na drugi strani pa pozivajo komunistični listi delavce iz esenskega okraja, naj pomagajo komunistom srednje Nemčije. Voditelji večinskih socialistov pa svetujejo delavcem, naj se borijo proti komunistom. V Hamburgu so šli delavci zopet na delo. V Berlinu straži policija ministarstva in javna poslopja. Oddelki javne straže na kolesih dvirajo po mestu. »Vossische Zeitung« poroča, da se je državni predsednik posvetoval včeraj z ministri o možnih novih nemirov, dasi se misli, da najbrže jih ne bo. Pruska vlada misli, da so čete, ki so bile poslani v srednjo Nemčijo, preslabe.

HALLE, 25. Voda in razsvetljava ste bili ustavljeni. Delavnice tvornice dušika so zasedle rdeče organizacije, kakih 6000 mož. Imajo dobro organizirano proizvodno službo, ki jo opravljajo oddelki na kolesih. Komunisti živahno agitirajo na deželi, da bi moške pregovorili, naj stopijo v njihove vrste. Med Leuna in Annendorffom je bilo razdeljenih okoli 8000 pušk, ki so skoraj vse še popolnoma nove. V Hettstadtu so komunisti pogrnili železniško postajo v zrak. Železniški most je bil tudi razdeljan. Tramvajski uslužbeni v Halle-u so se izrekli proti stavki.

Blagajne na postaji v Breslavi in Düsseldorfu okradene

BRESLAVA, 25. Trije maskirani moški so vdrl v urade železniške postaje v Breslavi ter so osebe prisilili, da jim je moralo izročiti 84.000 mark. Tudi v Düsseldorfu je bila blagajna na železniški postaji okradena. Tatovi so odnesli 400.000 mark.

Nemčija ni še odgovorila na zadnjo noto reparacijske komisije

PARIZ, 25. Agencija Havas zanika vesti, da bi bila nemška komisija za vojno odškodnino že odgovorila na noto reparacijske komisije z dne 24. t. m. glede dolgov, ki jih Nemčija mora poravnati pred 1. majem 1921.

Zavezniki nameravajo zasesti Essen

BERLIN, 25. Neko poluradno poročilo pravi: Zavezniki so dne 8. t. m. zasedli z znatnimi oddelki v vojni opremljeni Düsseldorf, Duisburg in Ruhrort. Ob vzhodu v imenovanem mestu so bile postavljene predstraže. Dne 10. t. m. so zavezniki zasedli pristanišče Walsun 11 km severno od Duisburga. Dne 18. t. m. so se prednje straže pred Duisburgom pomaknile za 3 do 6 km proti vzhodu do Mühlheima in Oberhausena. Povsod gre le za neznatne oddelke, ki neopazno obkoljujejo premožnostne in industrijske okraje. Dne 22. so zavezniki zasedli neka važna središča in so se do Osterfelda pomaknili za 14 km proti notranjosti. S tem so se približali Essen-u na 10 km.

Koliko občin je glasovalo za Nemčijo in koliko za Poljsko

APPELN, 25. Neka uradna vest pravi, da je za Nemčijo glasovalo 693, za Poljsko 527 občin.

Poljska

Poljski ministrski predsednik Witos svetuje prebivalstvu Gornje Slezijske mir

VARSAVA, 25. Ministrski predsednik Witos je izdal proglas, v katerem se je prebivalstvu Gornje Slezijske toplo zahvalil za glasove, ki jih je dalo Poljski, ter ga obenem poziva, naj bo mirno, dostojno in hladnokrvno.

Financijska komisija Zveze narodov se bo v kratkem bavila o avstrijskem vprašanju

PARIZ, 25. Listu »Quenre« poročajo iz Zveze: Financijska komisija Zveze narodov se bo čim prej sestala v Parizu, da začne razpravljati o avstrijskem vprašanju.

Italija

Bombe proti železniškemu progam. — Giolitti zopet v nevarnosti

MILAN, 26. Vsa javnost je še vedno pod dojmom strahovitega zločina v gledališču »Diana«. Policija je aretirala nekoliko oseb in preiskava se nadaljuje. Kvestura pridno preiskuje stanovanja sumljivih oseb. Naše so se velike množine vsakovrstnih bomb in drugih smrtonosnih priprav. Neki Astolfi in Pietro Paolo sta bila aretirana, ker sta pod sumom, da sta postavila bombo, ki se je razpočila v gledališču Diana. Oba trdovratno trdita, da se napada nista udeležila in ne pripadata k nobeni teroristični tolpi.

Ze dosedanja preiskava pa je ugotovila, da teroristična organizacija obstoja v Milanu samem, dočim se po zadnjih dogodkih vidi, da je organizacija razširila svoje delovanje na široko po deželi. Njeni napadi so bili včeraj naperjeni v glavnem proti železničarjem. Blizu postaje Polcevera na progi Turin-Genova se je moral osebnih vlak št. 1170 ustaviti, ker se je pod njim silila silna eksplozija. Na tračnici so neznani zlikovci postavili dve dinamitni patroni, vlak ju je povozil in tako je nastala eksplozija. Vlak je bil le neznatno poškodovan in je čez pol ure vožnje nadaljeval. Pozneje je po isti progi vozil brzovlak Turin-Genova, v katerem se je nahajal ministrski predsednik Giolitti, ki gre v Cavour.

Blizu Pezara so neznani ljudje postavili na tračnice želatino, ki se je razpočila par hipov, preden je prišel mimo vlak poln potnikov. Vlak je imel nekaj zamude in tako se je želatina raznesla prežgodaj, na veliko srečo potnikov, ki so bili v njem. Na progi med Borgo S. Donnino in Castel Gandolfo v pariski pokrajini je bila tudi postavljena želatina, ki se je razpočila in prebila tračnice le 40 cm na dolgo.

Blizu Vicenze je eksplodirala bomba na železniškem mostu na reki Timonchio. Most je bil neznatno poškodovan.

Bombe na pošti. — Delavski dom zažgan

PERUGIA, 26. Predvčeršnjim je bilo vrženih na dvorišče poštnega poslopja v Foligno par bomb. Bombe so se razpočile in ranile enega častnika in 8 mož iz vojaškega oddelka, ki je stražil poslopje. Čim se je v Perugiji raznesla vest o tem napadu, sta se odpeljala v Foligno dva avtomobila fašistov. V Foligno so napad delavski dom in ga zažgali.

Anglija

Parlament odgojen do 4. aprila

LONDON, 25. Na včerajnji seji se je angleški parlament odgodil do 4. aprila.

Drzen roparski napad na londonski ulici

LONDON, 25. Včeraj se je neki uradnik ministarstva za pokojnine peljal

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

in ga zažgali.

v avtomobilu po mestu. Pri sebi je imel 2700 funtov. Pri Keggets Parku so trije oboroženi moški ustavili avtomobil. Uradnika so prisilili, da je moral izstopiti in jim izročiti denar. Roparji so potem skočili na avtomobil in se naglo odpeljali. Avtomobil so našli pozneje prazen.

Francija

Minister Doumer o francoskih financah

PARIZ, 25. Med razpravo proračuna v senatu je finančni minister Doumer rekel, da so vojni stroški Francije znašali na 180 milijard frankov, ki jih mora klub zmagi francoski narod sam prenašati, to je ravno nasprotno temu, kar se je godilo l. 1870. Na račun svot, ki jih Nemčija dolguje Franciji, je ta poslednja porabila že 40 milijard. Skupni državni dolg znaša 300 milijard, od katerih je državna banka posodila 26. Ob zaključku je Doumer izjavil, da se po tej poti ne more več naprej in da se stroški ne smejo povečati. Samo na ta način se bo zboljšala veljava franka in draginja zmanjšala.

Briand za obnovitev diplomatskih stikov z Vatikanom

PARIZ, 25. Senatna komisija za zunanje zadeve je danes slišala poročilo ministrskega predsednika Brianda o obnovitvi diplomatskih odnosov s sv. stolico. Briand je poudarjal potrebo, da se to vprašanje čim prej reši. Rekel je, da je obnovitev poslanstva pri Vatikanu navadna stvar, kajti laični zakon se ne smatra več kot ovira. Nunciatura v Parizu se bo seveda tudi obnovila. Komisija je sklenila, da se bo s tem vprašanjem bavila, ko bo sprejel državni proračun.

Romunska

Romunska vlada bo tudi predložila zakon o pobiranju pristojbin od nemškega blaga

BUKAREŠT, 25. Romunski minister za zunanje zadeve Take Jonescu je ministrskemu svetu sporočil noto o kazenskih odredbah proti Nemčiji, katero sta Romunski poslali angleška in francoska vlada. Take Jonescu je bil pooblaščen, da izvaja te kazenske odredbe tudi na Romunskem. Vsled tega bo zbornici predložil načrt zakona o pobiranju odstotkov od nemškega blaga, ki se bo uvažalo na Romunsko.

Amerika

Odgovor Zedinjenih držav Rusiji

WASHINGTON, 25. Državni tujnik je poslal sovjetskemu zastopniku v Revelju odgovor na noto sovjetske vlade. V noti se pravi, da je ameriška vlada pripravljena sodelovati, da se med Rusijo in Ameriko vzpostavijo trgovski odnosi na trdni podlagi. Noto pa dostavlja, da bi trgovina pri sedanjih razmerah ne mogla biti zadosti varna. Dokler bodo obstajali sodani vzroki vedno večjega obubožanja, se ne bo mogel doseči noben trajen uspeh.

Italijani in Jugoslovenci v času italijanskega „Risorgimenta“

Tudi Valusi, furlanski pisec, svak Dall'Ongara, se je zavzemal za sporazum med Italijani in Slovani v pokrajinah z mešanim prebivalstvom na Jadranu.

Kakor Cavour, je tudi Valussi jasno razumel pravi značaj madžarskega gibanja: edino madžarska aristokracija naj bi bila svobodna, vsi drugi pa sužnji! Tej madžarski manjšini, ki jo označajo kot uzurpatorno in trinoško, stoji nasproti osemnajst milijonov Slovanov, ki se hočejo združiti po narodni in jezikovni pripadnosti in ki so to stremenje že izrazili v svojih pesmih in svojem kulturnem gibanju. (Na korist Italije je, da se postavi na stran poslednjih!) Italija mora pospeševati razvoj Jugoslavijel Valussi razlaga nadalje: Če so bili Slovani poprej prisiljeni, se oklepali Avstrije radi turške nevarnosti, so se pa razmere sedaj izpremenile. Potisnjeni so med Madžare — zatiralec in Italijane. Ker pa niso poznali resničnih imenov italijanskega naroda glede Slovanov, niso vedeli, ali naj se obračajo na Avstrijo ali na Italijo. Na nas je — pravi Valussi, — da temu mlademu in nabadnemu narodu damo ugodne pogoje za njegovo bodočnost. Tako si pridobimo njegovo podporo, ki jo rabimo v kočljivih razmerah sosedstva.

Po Valussijevem mnenju je bil ta namen tem lažje dosegljiv z ozirom na slabo stanje v tistih pokrajinah po krivdi slabe dunajske politike. Zgodovinsko, a tudi z ozirom na današnje dogodke, je zantimiva tale izjava Furlana Valussija: »Dana je bila možnost, da bi se razvnela vstaja v Istri in v Dalmaciji pod zaščito italijanskega brodograja, ki naj bi krožilo ob obali teh dveh pokrajin. Če bi se bilo to zgodilo, bi bil danes Trst bržkone svobodno mesto. Vemo, kakaj se ta namera ni izvršila: tržaški trgovci, ki jih njihove koristi vežejo na avstrijsko zaledje, so bili brezbržni.

Anzilotti ugotavlja, da živita v teh pokrajinah, pomešani eno z drugim, dve plemeni, a se nobeno noče potopiti v drugem. In se pravi: kako naj se reši

Friderik Adler o sovjetski Rusiji

Na zadnjem zborovanju dunajskih delavskih svetov je imel soc. poslanec Friderik Adler govor, v katerem je obrazložil stališče avstrijske socialne demokracije do politike sovjetske Rusije. Med drugim je izjavil: »Dva problema obvladujeta danes politiko socializma v vseh deželah sveta: na eni strani roparski pohlep ententnega imperijalizma, na drugi strani nevarna položaja, v katerem se nahaja sovjetska Rusija. Nobeden izmed teh problemov se ne da rešiti z lepimi besedami. O ententnem imperijalizmu smo povedali na temeljit način svoje mnenje na velikih shodih, ki so se vršili v nedeljo na Dunaju. Spregovoriti hočem danes svoje misli o sovjetski Rusiji. Sedaj, ko smo gotovi, da drža boljševiki v Rusiji zopet oblast trdno v svojih rokah, moremo o tem problemu drugače govoriti, kakor pred nekaj tedni. Mi vsi smo mnenja, da bi se kapitalizem vsega sveta silno utrdil, ako bi se danes v Rusiji nadomestil komunizem s protirevolucionarnim režimom. Bili smo zategadelj vsikdar edini v naziranju, da pomeni vsak poraz sovjetske Rusije nevarnost za proletarijat celega sveta. Kljub temu skupnemu prepričanju je naša stališče do tega, kar se v sovjetski Rusiji godi, različno od stališča komunistov. Velike množice delavstva so se udajale po zmagi boljševikov veri, da je Rusija res izhodišče svetovne revolucije, ki se bo pojavila v kratkem času. Jaz tega nisem nikdar veroval. Jaz sem vselej priznaval osebne žrtve in energije boljševikov, vendar nisem nikdar mogel občudovati njihovo taktiko. Jaz nisem zasledoval boljševiškega gibanja s sovravnostjo, temveč z žalostjo. Kajti nikdar se nisem mogel oprostiti čustva, da pomeni vse, kar se tam godi, končno le težko škodo za splošni proletarski pokret. Nisem se mogel strinjati z vero komunistov, da bo izšla svetovna revolucija neposredno iz Rusije. Gospodarski in zgodovinski položaj sveta, v kolikor smo ga mogli presoditi, je govoril namreč proti temu. Vodilni močje v Rusiji se pustijo v vsej svoji politiki voditi od misli, da se mora Rusija žrtvovati razvoju in napredovanju svetovne revolucije. Mi pa mislimo, da je svetovna revolucija brez Anglije nemogoča.

Pred vsem se pa moramo upreti onemu nauku, ki se oznanja že par let, da je v Rusiji socializem oživetvorjen, da so tam razmere boljše kakor pri nas. Temu nauku smo se vedno upirali. Kajti o vprašanju, je li Rusija dvigalo svetovne revolucije, se da končno še govoriti: o vprašanju pa, je li Rusija socializem uresničila, se ne da govoriti.

Politično društvo „Edinost“ vabi vse svoje člane na

redni občni zbor

ki se bo vršil
v torek, 29. marca 1921., ob 11. uri, v gostilni g. Andreja Obersnela, Divača 52
s sledečim dnevnim redom:

1. Nagovor predsednika;
2. Poročilo tajnika.
3. Poročilo blagajnika;
4. Sprememba § 1 društvenih pravil.
5. Volitev novega odbora,
6. Slučajnosti.

Politično društvo „Edinost“.

Volilci pozor!

Rok za reklamacije v Trstu in okolici poteče v ponedeljek, dne 28. t. m. Reklamacije, ki se predložijo pozneje, se ne bodo več sprejemale. Kdor ni še pregledal volilnega imenika, naj to stori še danes, da eventualno jutri vložijo svojo

Opozoril bi le na nekaj, kar je postalo v najnovejšem času silno jasno. Vedež smo že zdavnaj in smo tudi vedno povdarjali, da se je izvršila na Ruskem kmetijska revolucija, ki odgovarja veliki francoski revoluciji in avstrijski revoluciji iz leta 1848, skratka, da se je izvršil prevrat, ki nosi na sebi vse znake meščanske revolucije. Vladni sistem v Rusiji temelji, kakor izhaja iz zadnjega Leninevega govora, na koalicijski med kmeti in delavci. Da si ohranijo delavci neomejeno gospodstvo v mestih, morajo prepustiti v vaseh oblast kmetom. V vaseh komunisti nimajo besede. V pretežnem delu Rusije ne obstoja komunizem.

Še važnejše pa je dejstvo, da zunanja politika ruske sovjetske republike ni socialistična. Ta politika nikakor ne odgovarja načelom in zahtevam, ki jih je izrazil Karl Marx o zunanji politiki v inaugurálni poslanici k prvi internacionali. Mi smo si gotovo na jasnem, da se bori Rusija z velikimi težavami, mi ne bomo biti njeni sodniki. Mislim, da se ne more delati v svetu, kjer vlada imperializem, socialistična zunanja politika Sicer pa ni v Rusiji videti

niti sledu socialistične zunanje politike. Vsa ruska diplomacija se ne naslanja na sporočila Karla Marxa, temveč je zelo podobna metodam caristične diplomacije. Razume se, da moramo pri tej priliki govoriti o georgijskih republikah. Vzemimo, da je vodila Lenina in Trockega v vprašanju Georgije dobra vera in pošten namen, vzemimo, da ju niso vodile imperialistične ideje, temveč misel, da je treba pospeševati napredovanje svetovne revolucije. Toda kljub vsemu, kajti moramo ugotoviti, da stoji komunisti na stališču politike nasilja in da utemeljujejo napad na Georgijo z istimi mislini, s katerimi so utemeljevali l. 1914 Vsenemci vpad v Belgijo, ko je Bethmann Hollweg izjavil, da mora Nemčija korakati skozi Belgijo, češ: »sila kola lomi«.

Ko govorimo v delavskem svetu o Rusiji, moramo izjaviti, da Rusija nima več delavskih svetov. Kar mi želimo, je, da se vrne Rusija k sovjetskemu si stemu, to je k samoodločbi delavskega razreda in da stopi na mesto birokratsko vojaške diktature

gospodstvo delovnega ljudstva.

Birokratski sistem v Rusiji je vzrok, dr nas neprestano navdaja žalost, ko mislimo na to, kar se v Rusiji godi. Komunisti morajo pač razumeti, da ni treba, da je protirevolucionarce, kdor presoja, kar se v Rusiji godi, drugače kakor komunisti.

reklamacijo. Čeravno je velik praznik naj se vsakdo podvrže tej mali nadlegi Volilni imenik bo na razpolago v uradništvu, danes od 9 do 12 ter jutri od 9 do 13 in od 3 do 7. Razer tega je volilni imenik na razpolago pri Sv. Jakobu, v Sv. M. Magd. Soodnji v Bazovici, v Trečah, v Sv. Križu, v Barkovljah, v Rojani in pri Sv. Ivanu.

Reklamacije se vlagajo: Za Trst in spodnjo okolico:

1. V magistratni palači (II. nadst.).
2. V telovadnici šole v ulici Giuseppe Parini.
3. V telovadnici šole v ul. Ruggero Manna.

Za zgornjo okolico pa:

Pri okrajnem načelništvu na Opčinah. Volilci! Pregled volilnega imenika s strani volilca je ravno tako važen kakor volitev sama! Jutri, v ponedeljek, dne 28. marca 1921, je zadnji dan za vložitev reklamacije!

SKEDENJSKI VOVLICI POZOR!

Zadnji čas za reklamacije poteče 29. t. m. Zatorej naj se vsakdo prepriča, če je vpisan v volilnem imeniku. Imenik je na uvid v Čitalnici, danes v nedeljo od 9 do 13 in v ponedeljek 28. t. m. od 16 do 19. Natančnejša pojasnila se dobivajo istotam.

Domovinska ljubezen francoskih kapitalistov

Strašna opustošenje, katera je povzročil nemški militarizem v severni Franciji, mora tudi po naziranju nemških strank poravnati nemško ljudstvo. Vsak resni Nemec priznava, da je najbolj cvetoči in najbolj bogati del Francije uničen in da bi se godila francoskemu ljudstvu krivica, ako bi Nemčija, katere gospodarski aparat je ostal nedotaknjen, ne poravnala ogromne škode, ki jo je povzročila. Nemci in vse socialno čuteče struje se upirajo le prekomernim odškodninskim zahtevam, ki jih nalaga ententni imperijalizem nemškemu ljudstvu; kajti to, kar zahteva danes ententa, pomeni zaslužnjenje nemškega ljudstva, nikakor pa ne zgolj poravnava storjene škode. Francoski imperijalizem gre celo tako daleč, da ne dovoli Nemcem, da bi sami, s svojimi delavskimi močmi in s svojimi materialom pomagali vzpostaviti porušene pokrajine. Francozi nočejo, da bi Nemci popravljali sami uničene pokrajine, temveč zahtevajo od Nemcev odškodnino v zlatu. Francoski kapitalisti in podjetniki hočejo namreč sami izvršiti vse poplave, ker se nočejo odreči dobička, ki se jim obeta od tega podjetja. Zato so bili vsi predlogi, ki so jih stavili Nemci v tej zadevi, odklonjeni. Angličji bi Nemcem radi ugodili, vendar so se morali ukloniti trdovratni nepopustljivosti Francozov. Lloyd George je v angleškem parlamentu pred nedavnim časom izjavil, da bi bilo po njegovi misli za Francijo koristno, ako bi sprejela kod odškodnino material in bi s tem materialom vzpostavila porušene kraje. Zapleteno vprašanje odškodnine bi se moglo na ta način lažje rešiti. Izrazil je upanje, da francosko javno mnenje ne bo zavrglo tega predloga.

Francoski ministri, predsednik Briand pa je par dni za tem izjavil v parlamentu, da odklanjajo osvobodjeni kraji vsako sodelovanje z Nemčijo. Vendar se tudi med Francozi oglašajo resni močje, kateri zahtevajo, naj Francija dovoli Nemcem, da z lastnim delom popravijo storjeno škodo. Tako zagovarja poslanec Hennessy v francoskem tedniku »Le Progrès Civique«, to misel z zelo točnimi argumeti. On trdi, da bi nemško zlato ne koristilo Franciji Bog si ga vadi koliko, kajti ko bi Nemčija plačala Franciji vse zlato, ki ga dolguje, bi se nakopičilo v Banque de France toliko zlata, da bi francoska valuta silno poskočila in bi zagazila Francija v isto gospodarsko krizo, v kateri se nahajajo že danes vse države s previsoko valuto. Tako vidimo, čes Svico, Ameriko in Anglijo, da ne morejo izvesti svojih pridržkov, ker ne najdejo vsled visoke valute odjemalcev. Če države se borijo vsled svojega bogastva z brezposelnostjo in njih gospodarstvo trpi neizmerno škodo. Kaj preostaja v tem razmerah Franciji? Treba je, da se opogumi in seže po oni metodi, po kateri je mogoče najhitreje popraviti porušene kraje, treba je pozvati Nemce na delo. Če bi n. pr. l. 1914. povzročil licna razdejavanja potres, bi Francija brez ličoma segla po uvozu tujega blaga in po tujem delu in bi morala oboje poplačati. V današnjih razmerah pa ji ni treba plačati niti blaga niti dela. Škoda bi bila v najkrajšem času poravnana. Tako pa ne more biti nobenega dvoma, da bodo Nemci rabili zelo, zelo dolgo časa, da poravnajo svoj dolg. In koliko priloznosti ima v teku pol stoletja nemško ljudstvo, da se odtegne in izvije svojim obveznostim? Če hoče biti Francija gotovo in hitro plačalca, mora sprejeti od Nemcev delo in blago, ki ji ga ponujajo. Kajti sicer nastane nevarnost, da Francija izgubi vsako odškodnino. Ali ni boljše in varnejše, da sprejme francoski narod delo in surovine, ki jih danes ponujajo Nemci? Ali ni pametnejše in koristnejše, da dela in se trudi v porušeni pokrajini 300.000 nemških delavcev v korist Francije, nego da stoji 300.000 oboroženih francoskih vojakov v nočtranosti nemške republike?

Mili Plajer v spomin. Biser si bila, kakršnih je malo, zato te je Najvišji pozval k sebi. Ni hotel, da se utopiš, izgubiš med zapeljivim svetom, marveč je poslal tvojo bledo poslanico — smrt, ki te je odvedla iz naše sredine v lepši

Vendar so vsi razlogi in naj bodo še tako pametni in umestni brez vsake moči, ko gre za dobiček francoskih kapitalistov. Francoski podjetniki in veleobrtniki žrtvujejo z lahkimi srcem koristi svoje domovine, če nasprotujejo njihovu osebnemu dobičku. Kapitalizem je, kakor povsod, tako tudi v Franciji sovražnik javne blaginje. Kapitalizem ima kljub vsej demokraciji danes v vseh zapadnih državah in tako tudi v Franciji vlado in vso politiko dežele v svojih rokah.

ROJAKI! O priliki velikonočnih praznikov ne zabite na „NARODNO OBRAMBNI SKLAD!“

Domače vesti

Voščimo vsem naročnikom, čitateljem, sotrudnikom in prijateljem veselo veliko noč.

Uredništvo in upravnništvo.

Prihodnja številka »Edinosti« izide radi velikonočnih praznikov v sredo zjutraj ob navadni uri.

Čudno se mešajo pojmi v razgnetih glavah! Naš človek, inteligent, je prejel te dni naslednje pismo z naslednjo vsebino: Dragi...! Pismo ti, da Te opozorim in radujem na tem, da si slednjič tudi postal Italijan, pod italijanskimi zakoni in pod italijansko vlado. Ne koristi ti, da skušaš z lažmi in izmišljotinami dokazovati, da ostaneš »ščavo«. Ješ italijanski kruh, živiš tu in zato bodi dober in izobražen! Spusti tistega, ki Te preživlja in ki Te tu — trpi, če ne, Te v nekoliko dneh poženejo v Tvojo domovino mizerije. Tu je bila, je in bo italijanska zemlja, kjer je zamelemo solnce zopet zablistelo, da razgreva srca odraslih. Slovanci ne več, Slovanci ne obstoje več; zato bo le na Tvojo korist, da se vedeš kot olikan in inteligentni človek, sicer postane ta opomin — grožnja! Bodi razumen in vedi, da je to naša zemlja. Bog je hotel tako, a ti, ki si postal Italijan, postaneš tudi bolj — človeški. Jeza, ki Te zaliva z rdečico, se poleže in Tvoj obraz postane cvetoč, kakor je italijanska zemlja. Izpremeni sem tudi Tvoje ime, ker se ni prav glasilo. — Kaj naj rečeš? Bodu se meša v glavi. Pamen in res naobčuten človek bi se sramoval pošiljati v svet tako spridevalo o svojem lastnem duševnem uboštvo! Govori o solncu, hkratu pa si domišlja, da s pestjo, ki piše take besede, odpravi z neba solnce resnice in — pameti. Mož se sklicuje na voljo božjo. Odstupimo mu to bogokletje!

Pretepanje. L. Skednja nam piše: Dne 23. marca 1921 je brigadir kr. finančnih stražnikov v pomorski bolnišnici »Ospizio marino« klofutal nekega mladeniča. Mimogrede bodi povedano, da ni dotični mladenič ničesar zakrivil. Sicer pa je po postarska stvar in nebitvena, zakaj tudi če bi bil mladenič zakrivil še tako strašen zločin, bi ga varnostni čimbeli ne smeli pretepati. Vsaj po naših pojmihi in zakonih, ki pri nas veljajo, ne. V Avstriji je bilo pred davnim časom, pod Marjo Terezijo, postavno dovoljeno pretepati. Tado ne vedno in tako, kakor bi kdo hotel, temveč samo takrat in tako, kadar in kakor je to veleval in določeval zakon. Pozneje pa je bila v Avstriji določena kazenska pretepanja in pri tem je ostalo vse dodelj, dokler ni Avstrija legla v grob. Ker pa velja v tej deželi še stari avstrijski zakon, v kolikor ga sedanja uprava ni izrecno izpremenila s posebnimi naredbami, in ker vedno, da ni izšla od časa zasedbe do danes nobena naredba, ki bi vpeljala v tem pogledu nekaj novega, vemo, da se pri nas ne sme pretepati. Niti živali se ne smejo pretepati. Ni se dolgo temu, ko je kotičaj, ki je pretepal svoje konje ali volje, dobil za to 24 do 48 ur zapora s postom. Tako po tukaj še veljavnem zakonu. In mislimo, tudi po italijanskem. Pa tudi če bi bilo po italijanskem zakonu drugače, bi to pri nas ne prišlo v poštev, dokler ta zakon pri nas še ne velja. In velja bo šele tedaj, ko se razširi tudi na to ozemlje in se razveljavi obtem stari zakon. Sicer smo trdno prepričani, da se tudi po italijanskem zakonu ne sme pretepati. Zatorej pričakujemo, da pozove oblastvo brigadirja, ki deli klofute, na odgovor, ker je kršil zakon in brzokone tudi svoje službene predpise. Oblastvo naj poviči brigadirja, da je za človeka, ki je kaj zakrivil ali je osumljen, da je kaj zagrešil, celica in ne bič. Bič ni za ljudi, temveč za živino, in celo za živino le za to, da se z njim strahuje, nikakor pa ne bičje.

Mili Plajer v spomin. Biser si bila, kakršnih je malo, zato te je Najvišji pozval k sebi. Ni hotel, da se utopiš, izgubiš med zapeljivim svetom, marveč je poslal tvojo blede poslanico — smrt, ki te je odvedla iz naše sredine v lepši

Nekaj zgodovine idrijskega rudnika

Po mučnem čakanju in velikih skrbih pride Fercher iz jame. Prehodil je z Raztresenom celo vrsto predorov in rogov, dokler nista prišla do Leopoldovega polja in Inzaghi predora, ki sta oba v plamenu. Storit nista mogla ničesar, zato sta hitela iz jame. V Lambergerjevo predoro srečata Stražaja in njegovo družbo. Popisali so jim ogenj, a Stražaja je hotel osebno videti pogorišče, zastoni so mu odsvetovali, ko je pa paznik Winkler omenil, da ne bo take nevarnosti, so se ločili. Fercher in Grubler ter rudar Kobal so nekaj časa čakali na mestu, da se vrnejo, a ko jih je dim hotel zadušiti, sta se umaknila, a ne več po Antonovem rovu, temveč pri Jožefovem jarku. Stražaja in tovarišev pa le ni bilo iz jame. Vsem je hudo; vsakteri bi rad pomagal. Uradnik Grubler zakliče: 100 gld. dam istemu ki mi Stražaja ali živega ali mrtvega prinese iz jame. Nekteri gredo v jamo, se vrnejo omamljeni.

Cez nekaj časa prinese tovariše. Nič ne ve, če še žive ali so mrtvi. Stirje zdravniki dr. Gerbie, kirurgi Novak, Skopar in Kopske se trudijo, duhovni jih devljejo v sv. olje, vmes pa vpijejo, jok in tarnanje, ki se z novega začne, ko prinesejo iz Jožefovega rova mrliča in ga položijo pred jarkom na trato. Širna neprenehoma kljuka, da se zamočkli udarci

kraj, v kraj miru in nekaženega veselja. — Kako voljno, brez najmanjše pritožbe, si prerasla hudo bolezen! Slabotne, kakor zubočenje sussega se potolča, so bile tvoje zadnje besede, ki sem jih čula. — Videla sem te, ko je zadnjič zagorela luč tvojeja življenja močno in svetlo. Mislih smo: »Ota se je!« Toda kakor umirajoča luč še enkrat izdrti, visoko vzplamt predno ugasne, tako je bilo tudi s teboj, draga Mila. Vzplamtela je in potem ugasnila, ugasnila za vedno tvojeja življenja svetilca. — Zrla sem nate, ko te je že obemal angel smrti. Takrat si me pogledala zadnje tako otožno kakor v slovo. V tem pogledu je bil žalost, slovo in tolažba. — Bleda, nema z zasjenjenimi ustnicami si splavala prerano pokošena — cvetka med samim cvetjem. — Stala sem poleg, ko so te polagali v hladno zemljo, a nisem verjela, nisem mogla verjeti, da se ne vrneš, nikdar, nikdar več. — Vedno čakam in čakam, kdaj se vrneš, kakršna si bila prej, gibčna, živahna, nalahko zarudela in tedaj pristopi k meni in rečeš: »Povej kaj lepega!« — Ah, ni te in ni! Zastonj čakam! Kar utrga kruta roka usode, tega ne vrno nikoli več! — Vražale se bomo domov, a tebe, ljubljena Mila, ne bo med nami. Odrdel bo vlak proti jugu, ti boš pa mirno spala na pokopališču tam ob Soci in cvetlice bodo venčale tvojo gomilo. Morda je boljše, da si ugasnila sedaj tako dobro, tako nedolžno — pravi angel, kakor pa da bi po dolgem, napornem življenju, umrla prevarana od zlobnega sveta, opravljajoča svoj poklic v zakotni gorski vasi. Ti, ki si tako ljubila morje, ki si vedno sanjala ob njem, se naslajala ob igranju valov, poslušala šelest morske sapice, pozdravljala bele galebe, ti spiš, nezdramno spiš, daleč proč od doma. Mimo tvojega groba teče bistra Soča. Slajša ti spanja s šepetanjem skrivnostnih melodij, hiti v daljavo proti morju in nosi tvoje pozdrave žalosni mamic, temozeleni morski gladini, in pozdravlja galebe, ki zastoni povprašujejo po mladi znanzi. — Spavaj, sladko sanjaj, draga Mila! Ko pride cvetoči maj, tedaj ponese mo najljepše cvetje, ki ga porodi prelestna Vesna, na tvoj grob. Svojo mladeničnostjo, prijaznostjo si si pridobila trajen prostor v naših srcih. — Spavaj Mila, spavaj, saj se kmalu spidemo tam gori nad zvezdami! Fancica Obidova.

Trimesečni tečaj, (prvi in drugi) za angleški, francoski, italijanski in nemški jezik ter trgovsko korespondenco in stenografijo, se odpre s prvima aprilom in sicer za začetnike; obenem tudi drugi tečaj za one, ki so že dovršili prvi. Prijave se sprejemajo vsak dan od 12 do 22 v ulici Giovanni Boccaccio št. 3, vrata št. 14 (poleg južne postaje). — Našim ljudem priporočamo najpogostejše učenje teh velevažnih svetovnih jezikov.

Dramatični odsek društva »Slava« priredil dne 3. aprila na belo nedeljo ob 4. uri popoldne v dvorani Mladavec (Kacun). Sv. M. Magd. Spodnja, veseloigra v treh dejanjih »V Ljubljano jo dajmo«.

Iz tržaškega življenja

Mladi trgovci z moko ali laž ima kratke noge. Vodstvo tovarne testenin v ulici Viale XX. Settembre, je že del časa opazevalo, da izgineva iz tovarne na čuden način bela moka. Kdo jo je mogel krasti? Da bi se stvar pojasnila, je naznanil dogodek policiji. Policijski agente so začeli s takojšnjim preiskovanjem. Postavili so se pred tovarno in čakali... čakali... Minul je en dan, dva, ali tati ni bilo od nikoder. Pred večeršnjim je pa imelo njihovo čakanje krasen uspeh, to se pravi, zasuli so mladeniča, ki se piše Albert Kobal, stanujoč v ulici dell'Industria, ki je kradel moko iz tovarne.

Kobal je peljal po ulici XX. Settembre prazen dvokolesni vozček. Obleden je bil v haljo, ki se rabi v prodajalni. On ni videl agente. Z vozčkom je šel naravnost v tovarno ter tam naložil, s pomočjo nekega drugega delavca, pet vreč bele moke. Z naloženim vozom — kolesar so kar skripala — je šel po ulici XX. Settembre. Agente pa, ki so ga imeli vedno pod očesom, so jo ubrali za njim.

»Prosim, kaj peljete v teh vrečah?« — ga je vprašal eden izmed agentov.

Kobal je debelo gledal moze postavbe ter nato odgovoril:

»Smeti so, smeti!«

»No, če so smeti, kam jih pa peljete?«

»V »krematorij«.

Policijski agente se niso dali prepričati Kobalu, da so v vrečah »smeti«. Odprli so vreče in smeti so se namreč spremenile v lepo, belo moko. Kobal se je izgovarjal, On ni videl agente. Z vozčkom je šel naravnost v tovarno ter tam naložil, s pomočjo nekega drugega delavca, pet vreč bele moke. Z naloženim vozom — kolesar so kar skripala — je šel po ulici XX. Settembre. Agente pa, ki so ga imeli vedno pod očesom, so jo ubrali za njim.

»Prosim, kaj peljete v teh vrečah?« — ga je vprašal eden izmed agentov.

Kobal je debelo gledal moze postavbe ter nato odgovoril:

»Smeti so, smeti!«

»No, če so smeti, kam jih pa peljete?«

»V »krematorij«.

Policijski agente se niso dali prepričati Kobalu, da so v vrečah »smeti«. Odprli so vreče in smeti so se namreč spremenile v lepo, belo moko. Kobal se je izgovarjal, On ni videl agente. Z vozčkom je šel naravnost v tovarno ter tam naložil, s pomočjo nekega drugega delavca, pet vreč bele moke. Z naloženim vozom — kolesar so kar skripala — je šel po ulici XX. Settembre. Agente pa, ki so ga imeli vedno pod očesom, so jo ubrali za njim.

»Prosim, kaj peljete v teh vrečah?« — ga je vprašal eden izmed agentov.

Kobal je debelo gledal moze postavbe ter nato odgovoril:

»Smeti so, smeti!«

»No, če so smeti, kam jih pa peljete?«

»V »krematorij«.

Policijski agente se niso dali prepričati Kobalu, da so v vrečah »smeti«. Odprli so vreče in smeti so se namreč spremenile v lepo, belo moko. Kobal se je izgovarjal, On ni videl agente. Z vozčkom je šel naravnost v tovarno ter tam naložil, s pomočjo nekega drugega delavca, pet vreč bele moke. Z naloženim vozom — kolesar so kar skripala — je šel po ulici XX. Settembre. Agente pa, ki so ga imeli vedno pod očesom, so jo ubrali za njim.

»Prosim, kaj peljete v teh vrečah?« — ga je vprašal eden izmed agentov.

Kobal je debelo gledal moze postavbe ter nato odgovoril:

»Smeti so, smeti!«

»No, če so smeti, kam jih pa peljete?«

»V »krematorij«.

Policijski agente se niso dali prepričati Kobalu, da so v vrečah »smeti«. Odprli so vreče in smeti so se namreč spremenile v lepo, belo moko. Kobal se je izgovarjal, On ni videl agente. Z vozčkom je šel naravnost v tovarno ter tam naložil, s pomočjo nekega drugega delavca, pet vreč bele moke. Z naloženim vozom — kolesar so kar skripala — je šel po ulici XX. Settembre. Agente pa, ki so ga imeli vedno pod očesom, so jo ubrali za njim.

PODLISTEK

V. F. B.

V malem svetu

Ta dogodek je prinesel v ta krog sicer nenavadno toplino in mir. Da si otrok še ni bilo domov, se Solzica ni jezila; pozabila je, da jih še ni, pozabila je tudi na obed. Mislija je na bodočnost in sedanjost ni obstajala zanj v tem hipu. Nežne misli in načrti so zajemali toliko otroke, kolikor moža in ves dom. Videla je rožnato bodočnost in smehljala se ji je. In na vse to zadovoljstvo je sipalo solnce svoje polne tople žarke, ki so tudi kanarček v kletki ugajali tako, da se je napihnil, kakor da hoče potiti.

Slednjič se je začelo tudi prihajanje otrok. Naznanjali ga je strašen topot po lesenih stopnicah. Hoteli so hkratu v sobo vsi štirje in je nastalo na vratih pehanje in krič. Kočno so se prerili v sobo. Starejša hči Ivanka je nosila v rok iomot, ki ga je izročila materi, opravičevaje se obenem, da so zakasnila zato, ker so iskali dar materi.

Ona pa je vendar malo pogrejala, češ, da ne poznajo reda in da se mu ne prične nikoli, ali, ko so ji otroci po vrsti poljubili roko in ji z enostavnimi besedami čestitali za rojstni dan, in ko si je ogledala njihov dar, kupljen s skupnimi prihranki: rdečo škafčo za rokavice s parom kožnatih rokavic — tedaj se je odobrovoljila in jih pohvalila, ali, dodala je: »Samo učite se reda...«, in se je temu posvarilu pridružil tudi oče ter je razvil primerno propoved, ki pa jo otroci niso poslušali, hodeč iz ene sobe v drugo, ko so odlagali svoje stvari in klobuke.

Ko so posedli za mizo in začeli jesti juho, je dal Janko svoji ženi znamenje, naj molči o oni stvari, položivši kazalca na usta. Otroci naj ne vedo vsega. Mogli bi izbrbljati in morda se postati oholi. Sploh ni bilo Janku v navadi, da bi pred otroci govoril važne stvari. Taki razgovori so se vršili, ko so otroci odšli, po obedu, posebno pa po večerji, ko je Krivorič navadno čital časopise in je ob odmerjeni steklenici vina razpravljal dnevi red.

Fizionomije otrok so odražale kombinirano rodbinsko sličnost. Vsi, razun Ljudmilo, ki so jo imenovali Milo, so imeli materine rjave oči, njeno čelo in lase temnorjave barve, ki pa pri 13letni Gjurič niso imeli še izrazite barve, ampak so se prelivali iz modrega v rjavo. Narepak, raven, na kraju privzdigljen nos s tankima nosnicama je spominjal na očeta, a istotako mala debela usta z jako lepo zaokrogljenim podbradkom, ki je bil pri dekletah izveden za ključno črto, je bil pri dečkih nekoliko krepkejši, četudi ne velik.

Ivanka je imela očeto vno višano, samo da ni bila njegove sestave, ampak tanka in nežna, in ji je bil stas še ne povsem razvitega dekleta naravnost odličen. Njena petnajstletna sestra ji ni bila prav nič podobna, bila je sploh izjema v tej rodbini. S svojimi velikimi modrimi očmi in plavimi, bujnimi lasmi, ki so ji v tisti solčni razsvetljavi jasno sijavilo blesteli, pa z rožnato belimi lici finih črt, je izgledala, kakor da pri tej mizi nase isedi med brati in stariši. Med tem, ko so drugi bučali in se smejali, je bila ona najbolj tiha in najresnejša, četudi se ni moglo reči, da nima mladeniškega življenja. Sodelovala je celo pri vseh šalah svojih bratov, ali bolj kot pomagalka, nego pa provzočevalka teh šal.

Da med reditelji in otroci ne obstoji posebno

toplo razmerje — to se je videlo takoj na prvi mah in bilo je tudi naravno. Niti ni Solzica prejemale od svojih starišev izrazov nežnosti, niti jih ni dajala njim. Kakor so njeni stariši nji, tako je tudi ona ljubila svoje otroke z vso dušo, bila bi pripravljena za vsako žrtve zanje, ali, kazala jim ni te ljubezni — bila je zanjimi hladna in stroga.

In s tem je sicer dosegla, da so se jo otroci bali, ali, njihovega zaupanja si ni pridobila, ker jih ni znala pritegniti k sebi z nežnostjo. Ni objemala, niti poljubovala svojih otrok, kakor delajo to druge matere. Odkar so porasli, je mati udušila v njih take nežnosti in si otroci potem niti niso upali, da bi se materi ovili okolo vratu.

Tudi v očetu ni bilo velike nežnosti. Je drhtel sicer za svoje otroke, posvečal jim vse svoje življenje in delo, ali, bil je enostaven človek, kmečki sin, dobi v opankah od Like v Zagreb, kje je našel svojo srečo. Kupčija je zaposlovala vso njegovo pozornost, pa je bilo čisto, utru

VELIKONOČNA PRILOGA

SILVIN SARDENKO:

Velikonočno jutro.

Na palmovem sem holmu stal.
In šla je mimo lepa sanja:
pred mano kakor grob odprt
razgrinjala se je kampanja.

V akacijah je pajčolan
razpredla zarja svilno tkan,
ko da se kdo je iz tancic
izmetel, stopil v beli dan.

In kakor da bi videl Njega
iz groba vstalega,
v sijajno belem oblačilu
neboško zálega.

V nebo je glava segala,
in roka se raztegala
od vzhoda daleč na zahod —
in božji mir je spal povsed.

In žarno solnce kot srce
gorelo z ognjem je krvavim.
Tam spodaj pa so šli ljudje
z veseljem licem rožnozdravim.

Strmeli gori so v srce,
ko da bi v davni zrl raj...

FRANC BEVČ:

Vstajenje.

(Črtica iz Rusije.)

Bilo je pred veliko nočjo 1. 1918., ko smo hiteli proti jugu, čez Podolje, do zob oboroženi in smo prinašali silo in krivico, kamor smo stopili. Sama mržnja je bila okrog nas, temna in prikrita, v srce smo jo čutili in težko nam je bilo sko so nas gnali z bičem delat krivico.

O veliki noči smo bili v Odesi, terti obmorskem velikemu, ležečem na skali. Kamor je seglo oko same kupole in strehe hiš, tovarne in skladišča ter morje temno in marno, ki ni imelo konca.

V Aleksandrovske parku smo tabo rili, pod lepimi paviljoni smo imeli po stavljene piramide, z nasajenimi baji neti in smo čakali — vstajenja.

Ne našega vstajenja, ampak vstajenje in upora tega ljudstva, tistega vstajenja ki pordeči ulice s krvjo, ki napolni bolnišnice in pokopališča in ki razplamen kri do obupa in groze. V našem srcu je bila še komaj slutnja onega vstajenja ki je vrela v tem narodu.

Bilo nas je skoraj strah teh ljudi in tega mesta. Ruske uniforme, zvonec ostroge, prezirni pogledi, ki so govorili mnogo. Včasih smo brali o ruskem mužu, malem človeku, nepismenem, ki vrata pogreznjenem v blato. Kje je tisti muzik?

Kakor na ukaz se je razširila govorica da nas bodo vse pobili. Saj ne vemo od kod je prišla ta beseda, ali taka je bila da smo ji verjeli vsi. Tista mržnja v očeh je bila tako očita, da je pekla ž zdaleč, kakor gnjev človeka, ki si ne pljuni na zastavo svobode, ko jo je je dva razvil. Še ženske so nas sovražile razen onih najnižjih žensk, ki so n vsem svetu enake. In lepe ženske so bile to, mnogo kavkaške in židovske krvi je bilo v njih, v njih pogledih pa tolike prezira, da sem se čutil silno ponižanega.

Sel sem po parku. Videl sem gospoda, ki je bral Lermontova.

Ali berete Lermontova?

»Da.«
In niti besedice več.
Stopil sem k ženski, ki jo prodajala sladčice in cigarete.

»Kako se imenuje ta park?«
»Aleksandrovski.«
In niti besedice več.

Stopil sem do berača, do najbolj zavrnjenega bitja na svetu, do človeka, ki si je obdržal kolena v svoji starosti niti kape ni ni ponudil, da mu vržem žepko za vbojame.

Stopil sem do brega in zrl v globino. Čemu me sovražijo ti ljudje? Čemu hodijo v dolgih vrstah gori in dol, moški in ženske, se smejejo in ščebetajo prijetne zgodbe in vsakdanjosti in se delajo kot da nas ni in vendar se zrcalimo v njih očeh kot ogromna tema in vzbujamo tiho sovražstvo, nevidno in strašno.

Mali, črni človek je stopal tik mene in gledal v morje, kot da išče nekaj na dnu, ki ga ni videlo še nobeno človeško oko. Naenkrat se je obrnil do mene:

»Kaj iščeš?«
»Nič,« sem dejal.

»Ali ste žid?«
»Ne.«

Nato je molčal in se je nasmehnil zvito, skoraj žaljivo.

»Po kaj ste prišli sem?«
»Ne vem.«

»Od kod ste prišli?«
»Iz Galicije.«

»Vem, po kaj ste prišli,« so se mu iskale oči. »Da nam vzamete, kar nam je dano od Boga in kar smo si pridobili. Prišli ste po našo svobodo!«

Beseda svoboda je bila izgovorjena tako sladko, da me je pretresla do mozga. V meni, ki skoraj misliti nisem smel niti, se je porodila urvič z ona sladka

kostjo in brezmejno lepoto, ki sem jo občutil pozneje.

»Ne vem,« sem zajeceljal. »Gremo, kamor nam zapovedo.« Pri tem sem pomislil na našo Gorisko, na vse moje sanje in sladke slutnje.

»Vi niste svobodni ljudje. Ali poznate nas in našo zemljo? Po kaj ste prišli, če nas ne poznate in nam hočete urediti hišo in življenje?«

»Ne pravite meni tega,« sem dejal za molko in se nisem ganil. On pa se je nagnil k meni in govoril, da je v naših rokah vse, da smo si vsi bratje; govoril je pritajeno, strastno; mnogo je bilo fraz vmes, mnogo je bilo tudi gorkega čustva.

Spomnil sem se, da je prepovedano govoriti z ljudmi in da morda že čuje kako oko nad menoj. Sel sem.

Komaj sem videl pred seboj vse dolge procesije ljudi, svetle v prvem pomladanskem solncu, žive, pisane množice, ki so se valile iz mesta in nazaj v mesto, v neprestanem toku od jutra do večera, vedno mimo, Japonca, ki je prodajal čudežno plesoče močičke, katere je nevtrudno vrtil na vrvičah.

Sedel sem za piramido pušk in mislil: čemu sedim? Ali ni tam za daljami moja domovina, potrebna dela in varstva? Ali ni tam daleč moja družina, od katere sem s silo odtrgan, nekrščansko ločen? Prišel sem na ta rob zemlje, da posečem s krivičnim orožjem v svobodo domovine svojih bratov, da se zapijem v tuje družine in razsekam njih vezi. Ali naj bom jaz njih varuh, ko niti sam sebi ne morem biti gospodar? To je pravica na svetlu, prodana za par južnih grošev, za nesvobodo narodov in za naše hlapčevanje.

Težko so bile moje misli, da bi bil zrel puško in stopil do najbližjega: »Na rožje, brat, in ne zameri. Saj nisem adoben, samo šibek sem. Zdaj pa pušči, da grem.«

Bog ve, koliko jih je mislilo in čutilo sto, bogve koliko jih je hotelo zgrabiti isti hip za puško tako kot jaz in morja bi bil ta ali oni sprožil za šalo v zrak, akole za znamenje vstajenja tudi v dežirana prsa... Glavo stavim, da bi bile v petih minutah puške porazdeljevale med šeststo občinstvo in šala bi se nadaljevala, tista velikonočna šala vstajenja vsakega naroda, ki pordeči lice, obrizga ljudi s krvjo in jih napoji lo vesele pijanosti, ki nima konca...

Tedaj so počile puške v mestu, še predno se je katere roka stegnila do pišamide. Čisto razločno so se razlegli strel iz za visokih hiš, iz sredine mesta. Nato se je streljanje podvojilo, celo porojilo.

Mi smo planili kvišku in za hip obstali. Tudi občinstvo je obstalo in poleđalo na nas:

Znamenje vstajenja!
Povčlja so zadonela, mi smo zgrabili za piramide in kot bi trenili smo stali v dolgih železnih vrstah, pripravljeni, da pobarvamo ulice in hiše z dragoceno tekočino, zvesti in šibki.

Bilo nas je sram v dno duše. Park se je v hipu izpraznil; čuli so se samo jednokomerno bobnajoči koraki našega odtelka, ki je korakal v mesto. Na velikem trgu sta ležala dve ranjeni ženski in en mrtev mož. Zadnji ljudje so begali po stranskih ulicah, kot da so zajeti od vseh strani...

Tako se je delila pravica in svoboda nam in vsakemu. Ne pozabim je nikoli.

OTON ŽUPANCIC:

Kovaška.

Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi kovali, kovali svoja srca, kovali svoj značaj, kako zvené nam duše, bomo poslušali — kaj?

Morda pod kládvi se nam oglási kedaj sreč, ki v njem bo pravi bron, da pelo bo, vabilo kot zvon, da bomo krog njega se zbrali...

Vsi: črnci rudarji iz Idrije, iz Trbovelj, iz plavčev gorenjskih, iz Kaplje, iz Borovlj, od Nabrežine beli kamenarji, devinski opaljeni ribarji,

polnogi nosači iz luke tržaške — četa, kot da kiparji ušla je izpod dleta — vi sključeni tkalci od stativ, strojarji smrdljivci, zaviti v česla ostru duh, vi mlinarji, ki nam meljete kruh,

zidarji iz Renč, mizarji šentviški, Solkanč, drvarji po šumah, šoto vozeči Izanci, ti mož, ki orješ in seješ, se družno z volom potiš,

ti štajerski viničar, ki nam vince mediš, ti, s svinčev in pljučih, z očmi gasnočimi stavcev, v vrtince mirno zroči savinjski plavec, Vipavec brbljav, zamišljeni briški kolon,

vti, ki poznate otiske zapestnice — spon, tudi vi, pozorno sklonjeni naprej, brodarji v bodočnost, v obzorja nova brez mej...

Zato bomo mi kovači kovali, trdo kovali, tenko poslušali, da ne bo med nami nespoznan, ko pride čas, ko sine dan,

da vstane, olane kládvar, kládvar silni iz nas...

FINŽGAR:

Peregrin.

Velikonočna legenda.

Visoko je dvignil z obema rokama kovčec, ki je bil obdrgnjen in mu je na trebuhu zevala razcefrana luknja. Dvignil ga je nad leseno ograjo pri mostu, tedaj so se v luninem svitu zasvetili njegovi podričani komolci, ki so govorili naglas o življenju Peregrinovem. Za trenutek je podžal breme v košenih rokah nad glavo, stisnil ga še enkrat, kakor bi se poslovil od prijatelja, pogledal nato podse preko ograje, kjer se je nekaj umazano lesketalo in pregibalo. Za vihtel je kovčec čez ograjo z veliko močjo. Ohi! so se za njim na trilo ranto, da je bil nagnjen napol čez most. Pod njim je pljusnilo in na vse strani je zaškropilo v srebrnih prestrašenih penah, nato se je zgrnilo in tiho polzelo dalje.

Od brega do brega je zadonel krohot, zadonel in utihnil, oglašil se še enkrat in nato umrl kakor glas davljenca.

Peregrin se je sklonil iznad ograje in izrekel mirno in odločno: »Amen! Konec komedije...« Vtaknil je suhe roke v hlače žepa, glavo je sklonil in se napotil po pusti in prazni cesti. Spočetka je hodil počasi, dvakrat se je celo ozrl proti mostu, proti vodi, kamor je pogreznil vse, kar je imel. Odločno je vržgal in čisto prostovoljno, pa se je vendar ozrl, kakor bi mu bilo slovo bridko in težko. In ko se je ozrl drugič, je čutil, da je ugledal samega sebe, da je bil za-losten, pa se je zastamoval in razjezil ter se tretje zakrohotal in dostavil: »Amen! Konec komedije...«

Nato je začel hoditi s hitrejšimi koraki. Nad pokrajino se je plazila prozorna meglica, krog in krog je vse dremalo. Gola drevesa so molcela skozi temno soparo dolge prste, kakor bi kdo pod belo rjuho v sponju kričal z rokami po zraku. Peregrin je srečal prav ob cesti drevo, ki je širilo debeli voji vodo, ravno od debela na križ. Mladike se niso dvigale kvišku. Leno in zmučeno so visele navzdol. Celu košata krona drevesa se je obesila na levo, kakor bi človeku klonila glava, kadar obupa sredi pota. Peregrin se je obustavi in ozrl na drevo.

»Si se naveličal in obupal, kakor jaz, prijatelj ob cesti.«

Segel je v globoki žep pod levo pazduho in potegnil iz njega vrvi. Nova je bila in čisto trdna. Polajoma jo je razmotaval, ovil krog rok in nategnil. Se za milimeter je ni podaljšal.

»Trda reč je to, vrvar me ni okanil.«

Previdno je zaval vrvi zopet v svitek, prekril rok na hrbtu in gledal v drevo. Zelo pripravno se mu je zdelo. Pod drevesom je bil naslonjen visok kamen. On tega kamena bi dosegel do prve močne veje...

Peregrin je meril razdaljo med vejo in kamenom. »Kakor nalašč, se je oglašil, da je pogledal krog sebe, če ni kdo drugi izgovoril. Približal se je drevesu, nogo postavil na kamen, prijel se za deblo z obema rokama in se hotel dvigniti. Kamen se je zagugal in prevrnil. Bog si vedi, kdo ga je taklo nerodno prislonil. Peregrin je stal sredi ceste in gledal kamen, ki se je zvalil na kolesnico. Dolgo ga je gledal. Zakaj čudno ga je izpreletelo, ko je zahreščalo in se je kamen zakotalil od debela.

»Te gavage so zarič! Naprej!... Da bi kamen valil nazaj k debelu? Ne bom ga. Na zadnjo uro se tudi z mezinem več ne potrudim. Naprej!«

Vrv je utonila v globokem žepu, roke so se skrile, kjer so prej ticala in Peregrin je popotoval dalje.

»Konec je, to vem, da je. A še na koncu mi gre stvar narobe. Če se enkrat začne, ne jenja. Če ti je tako nerodno usojeno, uide ti jabolko, ko že zobe vanj tiščiš. Do cilja pridem, z obema rokama se ga oklenem, pa ti izginjejo tla in stojiš sredi ceste pred nerodno skalo, ki te prosi, da bi jo dvigal, s težavo dvigal, ker je velika. Dvigaj! Seveda, na zadnjo uro!«

Peregrinu je zlezla glava med nizki in visoki ramen in naprej se je obesila, da je s košeno brado korakajoč potrkaval na suhe prsi. Hodil je hitro, kakor bi se mu mudilo, da bi bil prepričan, da mu ni bilo treba še nikoli v življenju hoditi tako komodno, ko tisto noč. Prašal se ni, kam gre, tudi ne kako daleč se. Drevesa je srečaval, prav pripravna drevesa, pa se še ozrl ni. Naglo je hodil mimo in gledal v tla tako blizu predse, da je pri vsakem drugem koraku videl palec na desni nogi, ki je gledal iz luknje na črevlju. In vendar je čutil jasno in razločno, da gre proti cilju, da ga nekaj žene s silo, s katero se ne dá mnogo pregovarjati. Za tisto silo je šel, kakor gre do sani po bregu za vrvo, na katero so obvezane. Nikoli ni vrv napeta, pa gre do sani vendar za njo.

Peregrin se je nenadoma domislil, da je pred davnim časom tako hodil, morda majhno drugače. Culo je nosil tedaj na rami; sedaj bi jo tudi, če bi je ne bil porinil v vodo. Tedaj je mislil, da je ta reč potrebna za pot. Njegove hlače so

bile tedaj prekratke za tri palce. Blago je bilo trdno, on je pa rasel naglo kot konoplja. Danes nosi predolge hlače, da brusi pri petah z njimi po tleh, in so tamkaj razčesane na vlakna. To je tudi vseeno. Ali glavo je tedaj nosil pokonci na stmo vzravnane vratu in ni mu silila med ramena in se občasno na prsi. To je bilo takrat bistveno drugače.

Sel je v svet, da si poišče poti, oziral se je, da zagleda resnico, srce je pa hrepelo po življenju. In ko je romal po cesti, odpirala se mu je ravan, gladka in brez konca, ob cesti hladne sence, krog njih rože in petje. Na desno je bila druga cesta, holovoz pravzaprav, kjer je bilo malo sence, ubogo malo, trnja pa mnogo in skal, ki so imele žive robove, ki so vrezale čé s pokleknil nanje. In po obeh potih je šlo veliko romarjev. Na razpotji, kjer so se ceste ločile, so stali živi kažipot. Čemu kažipot si je mislil Peregrin? Norci pojdejo po kolo vozu, po trnju in na solncu. Čemu kažipot? Krenil je na gladko cesto in njegovih komolcev so se prijelj tovariši, z veseljem v senehu, z ognjem v očeh, pesem na ustnicah. Pogled, so mu rekli, poglej nora na kolovozu! Vidiš deklico, mlada je in lepa, kake lase ima; podala bi se ji roža v tiste lase. In če bi ob poti rastle rože, ne utrga je. In tisti stari za njo! Vidiš, tamle je šel mimo studenec, ves je sklonjen in poten. Vidiš ga, studenec je pogledal in ni pil. Zakaj ne pije, norec! Dalje se peha in kvišku gleda, na vrh goré...

»Čudni ljudje, je mislil Peregrin. Čudni, da se jih Bog usmilil! Po taki poti da hodijo. In v Peregrinu je vzrastel ponos, ki je brez kažipota zadel na udobno pot. Vzravnil se je, da sta čutila njegova spremljevalca, kako je vzrastel. In tako je šlo dalje. Nikoli niso prašali, če smejo v senco, čegave so te rože — nikoli niso prašali. Kakor je ganila roka, kamor so se iztegnili prsti, tja so segli...

In vendar se je Peregrin utrudil. Sedel bi bil rad k nogam učenka in napojil žejno dušo, ki je hotela še več, nego samo poti, gladke in senčate. Pogled mu je uhajal nazaj proti gori, kjer je bil kolovoz, kjer so se tiho znojili in trudili kvišku premnogi potniki. In vprašanje se je dvignilo, ali so navsezadnje vsi ti res brezumni? Kaj pa, če je pot do resnice tako strma, tiha in trnjeva? In tedaj bi se bil vrnil, iz radovednosti in šel visoko gori po skalnatem kolovozu, da bi ugledal, po čemur hrepentijo drugi. Peregrinu je noga občitala sredi ceste. Kar očitno je gledal na stmo pot in mislil.

»Prijatelj!«
»Nekdo ga je potresel za rokar,«
»Kaj premišljuješ?«
»Resnico!«

»Resnico? Pa gledaš na stmi kolovoz. Tam ni resnice, prijatelj, tam so blodnje, sanje, tam je norščina.«

»In vendar bi rad do resnice!«
»Na, prijatelj, primi, dvigni in izprij!«

Peregrin je prijel čašo in izpil do dna.

»To je resnica, Peregrin, to in tudi samo to. Drugo — vse drugo je sanja, nič, še megle ne.«

»Torej vsi oni blodijo? In za blodnjo trpe?«

»Kdor ne pozna palače, zde se mu vsi sli lepe! Kdor ni počival na dehteti persnici, ne more prehovati ovenega otepa.«

»Reveži!«

Krog Peregrina je zašumelo življenje. Srce je utripalo in hrepelo kakor žejna ptica. V polnih požirkih, pri veliki luči je uživalo, ponoči in podnevi — uživalo in nikdar se ni nasitilo. Po vrtiku je bilo trudno in vnovič lačno. Okusilo je živo ljenje, tako sladki so bili požirki, pa v žile se je razlival pelin, gorjupast in lakota... Poiskal je ljubezni. Ob tej se navzije srce in zamiruje, je upal. Raztopilo se je upanje, kakor kosce lepega snega v gorki roki. Naprej, naprej! Gaz si je delal v komolci, oči so iskale luč v daljavi — in luči niso dozrele. Pri vsakem koraku se je zgostila megla, tam v daljavi je ležala neprozorna in črna...

Peregrin se je ustrašil teme, groza ga je bila. Obrnil se je in vračal. Zahrepnel je po kolovozu, po strmini in po trnju...

Ali ni ga mogel več uzreti. Tudi za njim megla. Ob cesti samo sledovi njegovih stopinj, katerih se je sramoval, katere je sovražil.

In takrat se je vgnezdil na njegovo lice kruti smeh, iz ust je privrel sklep: Amen! Konec komedije...

V živo jutro je zadonel vnovič krohot. Peregrin se je zavedel in glasno ponovil: Amen! Konec komedije!

Z roko je potegnil po bradi, kjer so se nabrale hladne kaplje jutranje rose. Danilo se je. Peregrin je obstal. Potipal je pod pazduho po svitku v globokem žepu.

»Pa sem mislil, da je že dokončana moja pot. In vendar še blodim. Sedaj pa naglo! Pri solncu ne umrem.«

Zavil je po klanec. Njegova postava se je sključila naprej, kakor bi vlekla za seboj težek voz. Roke je izmaknil iz žepa in se z njimi poganjajoč sunkoma popenjal kvišku.

»Saj sem rekel, če se ti naredi narobe v življenju, uide ti jabolko, ko ga ugrizeš. Lahko bi bilo že konec tega cesto-

vanja. In ga vendar še ni, in še sedaj trpim, ko sem že z nosom pod rušo.«

Klobuk je snel, lasje so se mu prijelj čela in so bili potni. Hropele je, ko je došel na vrh pod hrast na zeleno trato. Pogledal je drevo s hvalečnimi očmi, kakor bi mu bil rekel: »Hvala ti, prijatelj! Daleč si bil, pa sem te vendar našel!«

Peregrin je legel na zemljo. Obraz je obrnil proti vzhodu. Luč se je prižigala na nebu, polagoma, kakor bi se kdo bližal z veliko svetilko. Krog njega se je zbudilo. Vse je zavzdihnilo, veselo in spočitno, kakor bi si mela zaspane oči po krepkem spanju.

Na drobne zelene bilke je pogledal, ki so bodle iz tal vsepovsod. Zdelo se mu je, da vidi, kako se premikajo in vstajajo. Ena je prebodla hrastov list, drugo je tiščala suha veja. Zvila se je betvica pod njo in se ji očičila, ker je ni mogla ne dvigniti ne prebosti in prilzila je postrani izpod nje in se ozrla proti vzhodu. V grmih je šumelo, zavrla se je včasih in zapelo z veselim glasom. Mislil je, da čuti sok, ki kipi iz zemlje in teče po brstju, priliva popju in ga sili: Vstani, vzdrani se, odprl se in živil!

»Vse vstaja, vse vriska novemu življenju — in jaz se poslavljam!«

Peregrin je potegnil klobuk na oči, da ne bi videl vstajenja.

Takrat pa zadoni v dolini, razliže se in raztoči po bregovih vznesena pesem, v vsakem brstu, v vsaki travici zazvonil zmagoslavje. Peregrin se začudi. Od zemlje dvigne glavo. Posluša. Znana pesem in ne domisli se odkoda. Peregrinu se budi spomin, na njegovo srce trka triumfalna himna, zvoni in kliče: Zmagal je, zmagal je! Vstaja, iz groba gre!

Potopnik plane kvišku. Pod njim v dolini vzhirajo zastave, solnce se je prižgalo, zasvetilo so se zlati križi. Iz doline je zabučala silnejše zmagoslavna pesem. Moč in zmaga je krpela na valovih velikega končnega jutra, različne besede so zvene le na Peregrinovo uho — polne trumfa in slave:

»Za menoj do zmaga! Jaz sem pot, resnica in življenje...«

Peregrin se je agrdil na kolena, glava se je doteknila zemlje, njegova duša je po odrinila kamen z groba in zapela veličastno pesem vstajenja in življenja.

IGO GRUDEN:

Pomladanski veter.

V duši tih, sveti mir,
zunaj veter vre od juga;
ulica šumi kot struga
v okno pljuska ves večer.

Kaj prinaša, veter blodi,
mi od daljnih krajev južnih?
Glas piščalk se zdiš mi tužnih
daleč, daleč v zemlji rodni.

V cvetju breg pod Nabrežino,
cvetje v Brdih in Vipavi —
to-li tvoji so pozdravi,
moj spomin na domovino?

Zlato solnce po vsem morju,
v zlatem solncu bela jadra
dol do Pulja, Reke, Zadra —
to si videl ti v Primorju?

Kaj prinaša, veter blodi,
mi od daljnih krajev južnih?
Glas piščalk se zdiš mi tužnih
daleč, daleč v zemlji rodni.

Cvetja ni pod Nabrežino,
ni v Vipavi, ni ga v Brdih;
tam v pesteh koščeno — trdih
narod stiska bolečino...

Ob 50-letnici pisatelja Finžgarja.

Dne 9. februarja t. l. je praznoval župnik F. S. Finžgar, eden najboljših in najprijetnejših slovenskih pisateljev, petdesetletnico svojega rojstva. Rojen je bil 9. februarja 1871 na Breznici na Gorenjskem. Po končani gimnaziji je vstopil v ljubljansko semenišče in bil 21. julija 1894 posvečen v mašnika. Služboval je na več krajih po deželi, dokler ni bil pred leti stalno nameščen v Trnovem pri Ljubljani. Kot človeka izrazite osebnosti, plemenitega značaja ga čista in visoko ceni ves slovenski narod brez razlike stanu in prepričanja.

Pisatelj je že nad 30 let in napisal je v Dom in Svetu celo vrsto povesti, črtic in romanov, izmed katerih naj omenimo redvem socialni roman iz fabriškega življenja »Iz modernega sveta« in pa naš prvi obširno zasnovani zgodovinski roman iz najstarejše slovenske zgodovine »Pod svobodnim solncem«. Z njim je zaslužil Finžgar častni naziv »slovenski Sienkiewicz«. Tik pred vojno je napisal povesti »Sama« in »Dekla Ančka«, v letih 1915—1919 pa cikl vojnih slik »Pre-rokovana«, »Bojce«, »Prerokbe zora«, »Kronika gospoda Urbanca«, »Golobova njiva«, »Dve sliki brez okvirja« in »Poljoma«.

Poleg njegovih povesti in romanov se v našem narodu posebno priljubljene njegove ljudske igre »Divji loveci«, »Naša kri«, »Veriga« in najnovejša dramatično delo »Razvalina življenja«, ki ga

je uprizorilo za njegovo petdesetletnico kr. narodno gledališče v Ljubljani z velikim uspehom. Ob tej priliki bi opomnili, da bi bil še skrajni čas, da bi se Jugoslovanska knjižarnica otrsela mrtvila, ki ne dela takemu društvu kot je K. T. D. v Ljubljani, nobene časti in pričela čimprej z izdajanjem Finžgarjevih »Zbranih spisov«.

Z mirno vestjo in zavestjo neumorne, nesebičnega in tako plodovitega delovanja gleda lahko Finžgar na pol stoletja svojega življenja: ustvaril je toliko lepega in dobrega, da sme biti ponosen ves narod nanj! Tudi naše primorsko ljudstvo se ga ob priliki s hvaležnostjo in ljubeznijo spominja in mu kliče iz srca: »Na mnogaja leta!«

ALOJZIJ GRADNIK:

Simonu Gregorčiču.

O kje si, duh naš dobri in prorok?
Si v Kobaridu? Ali si, kjer venci
so posušeni pri Svetem Lovrenci?
Si, kjer Vipave se zavija lok?
Poslušaj-li Gorice nemi jok?
Si v hramu, kjer so mali se učenci
prisegali, da bodo le Slovenci?
Si v Kruu, kjer si bil sam otrok?
Si puntar, ki ga skriva kmetška koč?
Si plaz grmeči naših temnih gor?
Si ti kipeča in srdita Soča?
Ah ne, le cvetke si, ki porojene
iz tvoje srčne krvi, bodo skor
krasile groblje Vdove Zapuščence.

RABINDRANATHI TAGORE:

Iz knjige „Vrtnar“.

Poslovenil Alojzij Gradnik.

1.
Miruj, srce moje; daj, da bo čas lo-
žitve sladkaj.
Daj, da ne bo smrt, ampak popolnitev.
Daj, da se ljubav stopi v spominu in
bolost v pesmih.
Daj, da ko se polet preko neba konča,
se sklopijo peroti nad gnezdom.
Daj, da bo poslednji dotik tvojih rok
nežen kakor nočni cvet.
Stoj tiho, o krasni konec, za hip, in
reci moje poslednje besede v tišini.
Klanjam se pred teboj in dvigam tvo-
jo svetilko, da ti posvetim na pot.

2.
Po mračni poti sna sem šel iskat ljubi-
co, ki je bila moja v prejšnjem življe-
nju.
Njen dom je stal na koncu zapuščene
ulice.
V večernem vetru je njen najljubši
pav čepel dremajoč na drogu in golobi
so bili tihi v kotu.
Polozila je svojo svetilko na prag in
stala pred menoj.
Dvignila je svoje velike oči k mojemu
obrazu in nemo vprašala: »Ti gre dobro,
prijatelj moj?«
Skušal sem odgovoriti, ali najin jezik
je bil izgubljen in pozabljen.
Misli sem in misli; najina imena mi
nista hotela priti v spomin.
Solze so zablesčale v njenih očeh. Po-
dala mi je svojo desnico. Vzel sem jo in
stal molče. Najina svetilka je migljala
v večernem vetru in umrla.

3.
O mati, mladi kraljevič pojde mimo
naših duri — kako naj opravi svoje
delo to jutro?
Pokaži mi, kako naj si opiletem lase,
reci mi, kakšno oblačilo naj oblečem.
Zakaj me gledaš tako začudena, mati?
Vem dobro, niti enkrat ne pogleda na
moje oko; vem, da pojde mimo, ko da
bi trenil z očmi; le mrčisto zvoki piščal-
ke pridejo stokajoč k meni iz daljave.
Ali mladi kraljevič pojde mimo naših
duri in najboljši, kar imam, hočem obla-
či za ta hip.

O mati, mladi kraljevič je šel mimo
naših duri in jutranje sonce je bleščalo
na njegovem vozu.
Snela sem pajčolan s svojega obličja,
strelala sem rubinasto veržico s svojega
vrstu in jo vrgla predenj na pot.
Cenu me gledaš tako začudena, mati?
Vem dobro, da ni pobral moje veržice;
vem, pomandrala so jo njegova kolesa,
zapustivši rdeč sled v prahu in nihče ne
ve, kakšen je bil moj dar, ne za koga.
Ali mladi kraljevič je šel mimo naših
duri in jaz sem vrgla dragulje s svojih
nedrij na njegovo pot.

Tiskovna zadruga v Ljubljani.

Med svetovnim viharjem so prišli tu-
di za slovensko knjigo težki, kritični
časi: delovanje »Slovenske Matice«
je bilo nasilno ustavljeno in naši založniki
so po večini opustili izdajanje knjig.
V teh resnih trenutkih se je v pravem
umevanju zahteval naše sodobnosti usta-
novila v Ljubljani meseca novembra
1916. »Tiskovna zadruga«. Najprej je
zagotovila obstoj »Ljubljanskemu Zvo-
nu«, ki je v dolgi dobi svojega obstan-
ka določeval smer našemu slovu in
vzgojal in zbiral okoli sebe skoro vse
naše najboljšje pripovednike, pesnike in
kritike. Zadruga lista sicer zastopa bolj
konservativno literarno stališče in pre-
pušča, hoče ali nehoče, modernjšo smer
»Dom in Svet«, tvori pa vedno bogat
arhiv kulture in duševnih stremeljenj.
Istočasno si je zadruga začrtala obširen
program za izdajanje svojih publikacij:
založiti proizvode živčnih pisateljev, iz-
dati zbrana dela slovenskih klasikov,
smoteno izdati prevodno književnost

ter s poljudno-znanstvenimi spisi reše-
vati aktualna vprašanja in seznanjati
občinstvo s kulturnimi pridobitvami so-
danje dobe. Štirnopolmetno delov. tega
novega založniškega podjetja dokazuje,
da se je »Tiskovna zadruga« povzpela
naglo na prvo mesto vseh enakih podje-
tij v Sloveniji in da udeležuje z vsi
vzorno kulturno-književni program, ka-
kor ga Slovenci doslej še nismo imeli.
Naš list je v božični prilogi že priob-
čil leposlovna dela, ki jih je izdala »Tis-
kovna zadruga«, naj navedemo tu še
»Zbirko političnih, gospodarskih in so-
cialnih spisov« ter najnovejšo publi-
kacijo.

Zbirka političnih, gospodarskih ter socialnih spisov.

I. zv.: Dr. Alojz Zalokar: O ljudskem
zdravju. — 1918. V. 8° 80 str. + priloga.
Broš. 6 K. Vsebinsko: Uvod, Plodovitost,
Umrljivost, Naravni prirastek, Padanje
števila porodov, Vpliv spolnih bolezni
na plodovitost, Umrljivost dojenčev.
Vplivi svetovne vojske. Socialno zdrav-
stvene naloge.

II. zv.: Dr. Bogdan Derž: Dojenček.
Njegovo negovanje in prehrana. 1919. V.
8°. V. + 45. str. Broš. 6 K. Vsebinsko: Pre-
govor, Uvod, Razvitek otroka, Negova-
nje novorojenčka, Hranitev dojenčka,
Nekoliko o dojkah, Nenaravna hrani-
tev, Mošano hranjenje, Bolezni do-
jenčka, Konec.

III. zv.: Dr. Jernej Demšar: Spolne
bolezni. Z ilustracijami. 1919. V. 8°. 47
str. + 6 slik. Broš. 10 K. Knjižica je na-
menjena širšemu občinstvu, spisana je
v resnem smislu in lahkomiselnem, gled-
kem jeziku. Najbolj važna sta sestavka
o spolni profilaksi in o navodilu za bo-
doče zakonce.

IV. zv.: Dr. Štefan Sagadin: Naš sa-
dašnji ustavni položaj. — 1920. V. 8°. 79
str. Broš. 16 K.

V. zv.: Leonid Pitamic: Pravo in revo-
lucija. — 1920. 8°. 23 str. Broš. 8 K.

VI. zv.: Dokumenti o jadranskem
vprašanju. (Angleška bela knjiga). —
1920. 8°. 60 str. Broš. 18 K. Za razumeva-
nje dogodkov, ki so dovedli do rapal-
ske pogodbe, je potrebno poznanje sta-
lišča Italije, Francije, Anglije in Ameri-
ke k jadranskemu vprašanju. Iz tu ob-
javljenih dokumentov je razvidno, ka-
ko je »jadransko vprašanje« bilo le od-
lašanje sporazumljenih velikih sil do
trenutka, ko izgine Wilson.

VII. zv.: Dr. Albin Ogris: Borba za
jugoslovensko državo. — 1920. 8°. 96
str. Broš. 32 K.

VIII. zv.: VI. Čorović: Rasa in vera v
srbski prošlosti. — 1921. 8°. str. 29. Broš.
16 K. V tej brošuri je ostro očitna glav-
ni, nam dostikrat nerazumljivi problem
srbske duševnosti ter jedro narodnega
in državnega mišljenja srbskega plove-
na. Spis, ki je ograjen na zgodovinskih
podatkih, je izredno zanimiv, živahen
in podoben.

Najnovejša publikacije.

Anton Novačan: Veleja. Drama v
treh dejanjih. — 1921. Broš. 28 K. —
vez. 36

Lepa, mlada rojenka ljubi krepkega
kmečkega fanta Lento, ki je odšel k vo-
jakom ter se ni zmenil več za njo. Po-
zabljen je Velej še prevaroval domamljiv
v svojo prokleto koč, da je postala nje-
gova žena. Ko se Lenta vrne, ji vzplam-
ti prejšnja strast, da se nesrečno
poročena obrača za njim »kakor rumena
solnčnica za zlatim solncem«. Neljublje-
nega moža pregovori, da gre v svet, kjer
mu je fabrika izpila kri in obrala kosti;
tašča je ustvarila Velejo hudobno ka-
kor kačo. Velej se vrne kot bolan pijan-
ec; kljub njenim svarilom in prošnjam
se Lenta poroči z drugo; tako ji je pot
odločena v sramoto in pogubo. Ves
možki svet, mladeniči in starci, zajame
v svoje mreže, da so ji vsi sladki in ji
prinašajo darov; njena koč postane ja-
na pregreha. In ko v grozi in radosti
končno zmagovalno vzklikne: »Vdo-
val« vemo, da bo mladi Bogatinov mli-
nar Peter slepo orodje v njenih rokah,
da se drama spremeni v žalost. —
Vso moralno vaško pokvarjenost je po-
dal pisatelj v žarečih barvah, značaji so
krepko očitani, dialog vseskozi živahen.
Zato ohrani »Veleja« v našem skrom-
nem izvirnem dramatskem slovu
častno mesto. Drama je bila prvič vpi-
zorjena v tržaškem gledališču l. 1919, nato
na ljubljanskem odru, kjer je dosegla
lep uspeh, sedaj ji je pisatelj nekatera
mesta predelal in jo izdal v lepo oprem-
ljeni knjigi.

Damir Feigel: Tik za fronto. — 1921.
Broš. 36 K.

Vojni dogodki v Gorici od laške vojs-
ne napovedi pa tik do zavzetja mesta
tvorijo okvir teh 21 črtic. Nervozno vr-
venje ob odhodu zadnjega vlna, ko so
odhajajoči izročili pisatelju svoja sta-
novanja v varstvo, obiski laških letal s
skrivnostnimi lističi, prvi strel v var-
nem zavetju trdno obokane kleti, zani-
mivi slučajji vojne pošizhe in profilakse
proti nalezljivim boleznem, originalni
občni zbor pevskega društva in nešteto
drugih zakulisnih dogodkov — vse to je
predmet prijetnega kramljanja. Blagor
mu, komur je ostalo med življajocih
šrapneli in tulečimi granatami toliko ne-
prisiljenega humorja! Seveda si ga je
znal pisatelj priboriti po svojih teshnih
zvezah z raznimi gostilničarkami in pri-
jatelji tudi še tedaj, ko se je že gosposka
s svojimi kategoričnimi nasveti vmeša-
vala v uporabo pijače in živil. »Uradni
dan«, »Juridico temperiran šrapnel«,
»Robinsonova odkritja«, »Pasji dan« in
še več drugih spravijo v dobro voljo tu-
di najbolj čmernega filista. Našim Go-
ričanom bo vzbujala knjiga otoplo ve-

sele spomine, vsak prijatelj zdravega
humorja pa ostane pisatelju hvaležen za
prijetne urice, ki mu jih bo knjiga na-
klonila v obilni meri.

Dr. France Veber: Uvod v filozofijo
— 3. in 4. zvezek iz zbirke »Pota in ci-
lji«. — 1921. Str. 352. Cena mehko ve-
zani knjigi 72 K.

Glavni namen, ki ga zasleduje pisa-
telj — vseučiliški docent v Ljubljani —
s tem spisom, leži v točnem izkazu filo-
zofije kot samostojne znanosti poleg
drugih ved. Zato se ta »Uvod« od ne-
številnih tradicionalnih in sodobnih spisov
z istim naslovom bistveno razlikuje v
tem, da ne razklada na dolgo in široko
posameznih panog tradicionalne filozofije,
temveč da vede čitatelja neposredno v
stavno probleme same in ga s tem ob-
enem uvaja v znanstveno filozofsko
mišljenje sploh. Tekom razvijanja teh
problemov oriše avtor poleg svojega
lastnega stališča tudi tradicionalna in so-
dobna druga pojmovanja dotičnih vpra-
šanj, tako da pripada spisu poleg zgolj
znanstvene gotovosti tudi splošno-naučna
vrednost. Spisu je priložen obširen in-
deks in stvarni register ter navedena li-
teratura. Kakor smo čuli, bo to delo
slovenskega filozofa prevedeno tudi v
italijanski jezik.

»Ljubljanski Zvon« ima v februarški
številki sledečo vsebino:

Pavel Golia: Iz knjige »Pesmi o zlati-
laskah«. — Ivo Sorli: Zgodbe o nekate-
rih krščanskih čednostih in nečednostih.
(Dalje). — Janko Glaser: S Pohorja. —
Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili naših
preporoditeljev (Dalje). — Alojzij Gra-
dnik: O seji ne morem reči ti besede. —
Ivan Zorec: Njuna pot (Dalje). — Dr.
Ivan Lah: Prof. Ernest Demis. (Konec
prih.). — Janko Samiec: Na Krasu. — L.
Kuhar: Borba (Dalje). — Književna po-
ročila: Miran Jare: Fran Albrecht, Pesmi
življenja. — J. A. G.: Slovenska nardo-
na lirika. — Dr. A. Serko: Robida Ivan.
Psihične motnje na alkoholski podlagi.
— Fr. Veber: Vladimir Dvorniković,
Wilhelm Wundt i njegovo značenje. —
Josip Vidmar: L. N. Tolstoj, Otac Se-
rgije. — Kronika. — Odgovorni urednik
dr. Joža Glonar.

IGO GRUDEN:

Domotožje.

Ko da bi v sanjah šel skozi pomlad,
breдем v omotici skozi vonjave;
nišči od vonja vse mehke, sanjave
tiho se predejo v solnčne daljave,
zlat mi v oblaku že zidajo grad.

Dvigac se ptič iznad polj, iznad trat,
v sončnih valih si stresla peroti;
z roko oči si zasenčila na poti,
iščem s pogledom ga v šinji samoti,
ki v koprenju mi drug je in brač.

Kriknil je ptič preko trat, preko polj,
padel kot kamen v megleno ozorje.
Ruši nad Krasom se, pada v Primorje,
grad moj z oblaki pogreza se v morje —
bliže, moj dom, zdaj si bolj mi in bolj...

»Dom in Svet« 1921

Te dni izide št. 1-3 novega letnika
Dom in Svetovega. Opozorjamo nanjo
že sedaj, ker bo podobno lanki Cankar-
evi številki vzbudila občo pozornost.
Prináša namreč reprodukcijo portreta
Prinčeve Julije, ki ga je naslikal M.
Langus in ki se nanj nanaša znani Pre-
šernov sonet posvečen M. Langusu. Ra-
zen tega objavlja tudi fotografijo Julije
v njeni starosti, nekako iz leta 1861. Po-
pis slike in njeno zgodovino podaja dr.
Stelč; dr. F. Kimovec poroča o rodbin-
skih spominih na Julijo in z značilnimi
potezami izpopolnjuje sliko, kakor so
nam jo ohranili Levec, Ernestina Jelov-
škova in Trdina. Objavlja tudi govor
škofa Antona Wolfa, ki ga je govoril
pri Julijini poroki in ki je pravi biser
cerkvenega govornštva. Zaljubljen je pisan
in je bil govorjen nemško. Dr. A. Zigon
pa se bavi z znanim enotom in pride
v mnogem oziru do čisto nepričakovanih
rezultatov z ozirom na čas njegovega
postanka in postanka portreta. Za vse,
ki jih zanima Prešeren, bo ta številka
prinesla izredno mnogo novega in tudi
važnega. Osebnost njegove Beatrice se-
daj prvič dobi mero in kri, pojasnjuje se
v važni smeri njegova poetika, in prin-
cip arhitektonske kompozicije njegovih
del se izkaže v svoji logičnosti, ki z nuj-
nostjo vodi do novih rezultatov; vsebins-
sko stran soneta, v kateri se mu je po-
srečilo odkriti važne nove elemente, si je
pripravlil Zigon za poseben članek v št.
4-6. — Znanstveni del letošnjega letnika
bo stal sploh v znamenju prešernov-
slovja. Vodilni članek bodo namreč
Puntarjeve »Gazele«, nadaljevanje nje-
govih »Zlatih črk«, pojasnjevanje Pre-
šernove poetike iz romantične poetične
teorije in antike; dosedaj mrtve besede
o posodi z zlatimi črkami bodo oživele
v svitu tisočletne tradicije in kdor bo
poslej čital Gazele, jih bo čital z dru-
gačnim čuvstvom, kakor smo jih mi do-
sedaj.

Izmed leposlovnih doneskov opozar-
jamo na Pregljevo biblično dramo »Aza-
zele«, ki je nedvomno pomembno lite-
rarno delo, polno poetije, če bi mu tudi
kdo oporekal s stališča drame. V prvi
številki priobčuje D. in Sv. tudi lepo čr-
tico t. i. Ivana Cankarja »Naj pojde!« —
Pravijo sicer, da se je čas, ko smo se na-
slanjali ob dolgih pesnitvah, preživel, a
kljub temu si je upal D. in Sv. letos
pred čitatelje z dolgo pripovedno pesni-

jo Jože Lovrenčiča »Trentarski študent«,
ki je v odlomkih že znan javnosti. Lep
kos poetije zasedenega ozemlja je vkle-
njen v te verz, in tisti, ki so lansko leto
z navdušenjem sprejemali Tolminca
Plebanusa Joanesa, bodo zrlili tu v drugi
luči, a deloma s paralelnimi čuvstvi Go-
riško Svico. — Kot pesnik nastopa Aloj-
zij Remec. Ant. Podbevšek je pokazal
v novi luči z eno najsilnejših svojih pe-
snevtv »Čarovnik iz jekla«. Nadaljuje se
Divina Commedia v Debevčevem pre-
vodu. — Vedno jasnejši postaja obris
nove literarne prikazni v prozi Andreja
Čeboklija, ki si z uspehom skuša ustvari-
ti lasten slog in se osvoboditi tradicije.
— V naslednjih številkah prinese Dom
in Svet reprodukcije najnovejših del
Mestrovic, ki so skoro vsa religiozne
vsebine. Izidor Cankar bo pisal o prezbi-
teriju sv. Katarine nad Medvodami,
ki ga je nanovo moderno opremil arhi-
tekt Vurnik; pričel bo nadalje študijo
o pomembnem v umetnosti. — Opremo
lista je oskrbel slikar in kipar Fr. Kralj.
Dom in Svet je bil doslej živ odsev raz-
voja okusa in umetniške kulture pri nas
od konca 80tih let dalje; novi letnik do-
kazuje, da je to še vedno in da hoče
ostati to tudi zanaprej. Tisti, ki te umet-
nosti ne razumejo, ji morajo priznati, če
ne drugega, vsaj dekorativne vrednote,
kakršnih pred Kraljem pri nas še ni
nihče ustvarjal. Kdor pa gleda v svet, bo
novi Dom in Svet lahko brez sramu po-
kazal vsakemu. Od česke in hrvatske
strani je dobil urednik ne en izraz pri-
znanja za svoj list; znan Francoz se ni
mogel načuditi njegovim kvaliteta in je
poln priznanja pisal uredniku: »Dom
in Svet sem prejel te dni ravno za bo-
žično darilo in precej sem se lahko pre-
pričal, kako občudovanja vreden pro-
dukt umetnosti in mišljenja vaše domo-
vine predstavlja. Ta dežela in njen jezik
imata res samo majhno število prebi-
valstva; toda to ljudstvo ne mara za-
ostajati za nobenim drugim.«

Vabimo torej najširše sloje naše jav-
nosti, da se naroče na Dom in Svet, ko
se vedno konkurrira po relativno nizki
naročnini z vsemi drugimi. Letno stane
120 K., za dijake pa 90 K.

IVAN KOZAK:

Juda.

Iz maloruščine.

V glavi mi je šumelo — kakor bi tam
sikal gnezdo gadov. Krčevito je stis-
nil zobe, močno zaprl oči — hotel je
odstraniti, zadušiti ta šum, oni peklens-
ki hrup misli, — hotel je z izredno na-
petimi močmi preprečiti ono sikanje
gadov, ki so mučili njegove nesrečne
možgane.

Vzdihnil je težko, roke so brezmo-
no omahnil, glava se je nagnila. Na-
enkrat je zakril od strahu. Trepetal
je na vsem životu. Zastljal je, da se bli-
ža maščevalec, čutil je njegovo dihanje
že blizu sebe — spoznal je, da mora
bežati — rešiti se — a ni mogel se pre-
makniti z mesta.

Maščevalec ni bilo... Vzdignil se je
ter počasi izšel iz hiše. Nemirno je gle-
dal krogokrog. V tem je slišal, da ga
nekdo zasleduje... šel je hitreje — hi-
treje — kakor blazen je letel — ne ozi-
rajoč se — dalje — dalje...

In misli roje po njegovi glavi... gadj-
e sikajo — močno sikajo — in nekdo je
že za njim... zdaj... zdaj... ga za-
grabi...

Bežal je, kar je mogel... izpodtaknil
se je ob kamen ter padel na tla.

Ozre se. Tiho krogokrog. Žive duše
ni. Glava je težka in nekaj v njej rže-
bija, kakor bi kdo tolkel z dvema klad-
voma ob nakovalu. Srce utripa nepra-
vilno, mrzli pot je obilil čelo.

Krene s pota v oljni gaj. Poslušaj šum
listov, oni šum, šum neprestano le-
eno grozno, prokleto, strašno besedo:
»Izdajalec, izdajalec, izdajalec!«

Zdi se mu, da vsako drevo, vsak listič
posebej kliče zaporedoma to besedo, to
grozno, prokleto besedo: »Izdajalec!«

Njegov obraz se spači, očesa divje bu-
lijo v drevesa; trga obkolo raz sebe, puli
rdečo lase iz glave, bije s čelom ob tla,
maši si ušesa. Vse zaman: vsem v njem
okoli njega vpije: »Izdajalec, izdajalec!«

In naenkrat sliši, da nebo, zemlja, ka-
menje, skale, da vsa narava vpije na
vso moč to grozno, prokleto besedo.

Tak strah, tako grozni strah se ga loti,
da napne vse svoje moči in zopet začne
bežati. A drevesa, zemlja, skale, nebo,
vsa narava je kričala za njim eno samo
strašno besedo: »Izdajalec!«

Krilil je z rokami, lasje so mu frfotali
po zraku iz ust mu je kapala pena. Be-
žal je pred to prokleto besedo, pred ne-
izmernim strahom, pred strašno muko.

Naenkrat je zopet zavil v gozd in v
brezupni jezi se je vrgel na drevesa, lo-
mil veje, grizel skorjo z zobmi...

Krvava pena mu je pritela iz ust. A
polomljene veje so šumele, šumele stra-
šno le eno prokleto besedo: »Izdajalec!«

Vrgel se je na tla, suval z nogami oko-
li sebe, vplil z nečloveškim glasom ne-
smiselne besede, se zaril z usti v zem-
ljo in jo grizel z onemogo jezo.

Na razprskanih rokah se je prikazala
kri.

Pogledal je dan. In glej, tu so bili sre-
brniki v cni, v drugi roki... na zemlji, na drevesih, v zraku — in dre-
vesa, skale, zemlja in nebo, vse je po-
rogljivo klicalo samo eno, edino besedo:
»Izdajalec!«

Pričel je jokati, kričati, besneti, tuliti... Zavpil je od strašne bolečine, zav-

pil je divje, da bi preplašil te strašne
besede — a zaman...

Ves krvav, raztrgan je v blazni grozi
pogledal najbližjo oljko, a tudi ta je šu-
mela isto besedo: »Izdajalec!« In nebo
in zemlja in cel svet je neprestano vpi-
lo: »Izdajalec!« In od vsepoved so se ma-
rogali srebrniki, beli srebrniki...

V brezumni jezi, v groznem strahu,
v brezpni jezi je zlezal na oljko, odve-
zal si je pas, privezal en konec na vejo,
druga si ovil okrog vratu in se spu-
stil navzdol...

Pas je zadržal grlo, telo je še nekaj
krat vztrepetalo in nato obviselo nepre-
mično.

ALOJZIJ GRADNIK:

Noč v Medani.

Nebó visoko je in polno zvezd,
iz okna gledam: svetel paradiž
so tam Cerovo, Vipolže, Blankiž
prepleteni od pasov belih cest.

Ko očke ptiče iz visokih gnezd
se lučke lesketajo iz njih hiš.
Kraj naše širi roke temen križ.
Kaj zopet si pri srcu mi — Bolesi?

Tam v temi je pokopališče. Tam
čez dolga leta bodo v vrsti
ležali naši vti v gnojici krsti.
»O, daj mi roko!« mi poreče mati.

Iz ktere daljne zemlje vzdihnem, da sem saj
in daleč in da je ne morem dati.

Naše revije.

»NJIJA«.

Letnik I. Štev. 1-4.

Dne 1. februarja t. l. je pričela izhajati
v Ljubljani nova revija »Njiva«, ki jo
urejuje dr. Vladimir Knaplič. Razvila je
sledeči program: »Slovensko (napredno)
razumništvo nima organa, ki bi izven
dnevni borbe opazoval slovenski, naš
jugoslovanski, naš svetovni položaj; ni
ma težnja, kjer bi se izven dnevne bor-
be razpravljalo zgolj stvarno in kritično
o javnem življenju in o vprašanjih naše
sedanjosti in bodočnosti. Gotovo je, da
nima demokratičen in napreden slo-
venski inteligent dovolj prilike, sezna-
niti se s političnimi in socialnimi pril-
kami drugih jugoslovanskih rodov in
naše evropske okolice. Revija hoče vr-
šiti pozitivno delo. Postavila si je za na-
logo, da bo skušala odgovorjati na so-
dobna vprašanja, ki jih postavljajo na
dnevni red svetovno naziranje, zgodov-
vina našega političnega življenja, nalo-
ge države in občine, socialni problemi
in borbe, temelji demokracije, prosveta.
Iskati hoče pobov in ciljeve.« V svojih
prvih štirih zvezkih prináša »Njiva« sle-
deče članke:

1. 2. zv.: Albert Kramer: Prve borbe
v ustavotvorni skupščini — Metod Do-
lenc: Smernice za izenačenje kaz. »prav-
nih zakonikov po načrtih zakonodajne-
ga sveta v Beogradu. — M. Brezgar:
Naša zunanja trgovina v l. 1919 in 1920.
— France Veber: Znanost in vera. —
3. zvezek: K.: Okrog ustave. — Andrej
Drušković: Delavsko vprašanje v naši
socialni zakonodaji. — Ivan Mohorčič:
Referat o gospodarskem svetu. — V.
Svajger: Bliznje naloge naših železnic.
Josef Pata: Cesko-jugoslovanska kul-
turna konvencija. — 4. zvezek: Econo-
micus: V borbi za ustavo. — Bogomil
Vošnjak: Ustavni načrt zemljoradn-
kov. — Miloš Stibler: Bistvo knetijske-
ga in rokodelskega kreditu. — Cvetko
Gregorič: Naš državni budget za leto
1920-21. — Poleg tega prináša vsak zve-
zek pregled o zunanji politiki, gospo-
darstvu, socialni politiki in kulturi. Na
platacih dnevnik najvažnejših dogod-
kov. — »Njiva« izhaja 14 dnevno (leto
no 20 števil po 24 strani) v prijetnem
formatu. Stane letno 120 K., poedine šte-
vilke 8 K. — Naroča se pri upravi »Ju-
tra«, Ljubljana, Sodna ulica 6.

»NASI ZAPISKI«.

XIII. letnik (1921), štev. 1-2.

»Slovenska Socialna Matica« v Ljub-
ljani izdaja »Naše zapiske«, mesečnik
za politiko in gospodarstvo, kulturno
in socialno življenje, ki zavzema važ-
no mesto v našem duševnem življenju.
Urejava jih priznani kulturni delavci
dr. Dragotin Lončar, Fran Erjavec in
Albin Frepeluh (Abditus) »kot popo-
noma svobodno in nestranksko revijo,
v duhu in po tradicijah duševnega
vodje »Naših zapiskov« — dr. A. Der-
mote«. Vsebinsko obeh letošnjih števil
je bogata in pestra. Prva številka (janu-
arska) prináša sledeče članke: Dr. Drag-
otin Lončar: Slovenci in Jugoslovanstvo. —
Dr. Fr. Veber: Materializem. — Dr. A.
Serko: Naše medicinske fakultete. —
Dr. K. Ozvald: Za vodilo. — J. S. Ma-
char: Ovidijeva molitev. — Pregled: po-
litika, literatura, kultura, revije, razno.
— Druga (februarska) številka: Izjava
43 slovenskih kul

nato pobegnil. Neki stražnik, ki je videl mladež žeparja, ga je prijel ter ga odpeljal na policijo. Ko so mu preiskali žepa, so našli pri njem listino, v kateri se je nahajalo 7 lir in več znamk. Za tem so peljali dečka na njegov dom. Materi so prav toplo pripravili, naj ne pusti poštenega sina od doma. Srečna mati, ki ima takega sina!

Z zida je padla. Včeraj jutraj je nabirala Ema Tossman, stanujoča na Gredi št. 58, na travniku pri njeni hiši travo za zajce. Pri nabiranju trave se je preveč približala robu 4 m visokega zidu. Izgubila je ravnotežje ter padla z zida na cesto. Pri padcu si je zvil roko. Na lice mesta je bil pozvan zdravnik rešilne postaje, ki je dal Emi prvo pomoč. Peljal jo je na njen dom, kjer jo je pustil v domači oskrbi.

S poštnega voza je padel. Včeraj jutraj je bil telefonično pozvan zdravnik rešilne postaje pred glavno pošto. Tam je potreboval zdravniške pomoči Josip Methia, stanujoč v Koloniji na hribu št. 355, ki je bil padel s poštnega voza. Zdravnik ga je preiskal ter ugotovil, da ma več telesnih poškodb. Ker ni bilo njegovo stanje nevarno, ga je dal odpeljati na njegov dom.

Kokosi in velikonočni prazniki. Kokosi so dandanes prav drage in vsem ni dana prilika, da si nakupi par kokosov za velikonočne praznike. Tatovi pa ne delajo pregrevanja radi kokosov, vsaj tisti ne, ki so odprli preteklo noč s ponarejenimi ključmi hlev Alojzija Mladuša na Kladnu. Alojziju so pobrali iz hleva eno koko, enega petelina in sedem tolstih kokosov. Tatovi so jih oskubili pred Mitušjevo hišo (ter vrgli kokose glave pred vrata). Na vrata so prilepili tudi listek z napisom: "Vesele velikonočne praznike želimo vam in Vaši družini. Za kokosmi ni treba loviti, ker so v dobrih rokah. Ker jih niste hoteli vzeti, zakleti in pojesti, jih bomo mi. Glave smo vam pustili v spomin." Lastnik je naznanil tatvino policiji.

Tatova v post. Pred včerajšnjim sta vdrla dva tatova v stanovanje Marije Mianjeve v ulici Beccherie št. 42. Tatova sta mislila, da jih nihče ne vidi. Toda motila sta se. Nekaj ženske ju je videlo, ko sta zlezla v stanovanje. Ene izmed njih je tekla na orožniško postajo in naznanila dogodek. Na lice mesta sta prišla dva orožnika ter čakala pred vrati na svoj plen. Nista čakala dolgo, ko prideta iz stanovanja omenjena tatova. Na ramenih sta nosila težki vreči, ki sta bili nabasani z raznovrstnim perilom in drugimi predmeti, ki jih rabi vsak človek in družina. Orožnika sta vrela mladeničem, naj pustita vreče v stanovanju. Kot dobro vzgojena in ubogljiva fant sta storila, kakor je bilo ukazano. Nato sta ju peljala orožnika na policijo, kjer sta bila zadržana. Eden se piše Anton Bolta, drugi Marcel Moschani, stanujoča skupaj v ulici P. P. Verzeri št. 1. Oba sta priznala svoj čin. Ista orožnika sta ju spremlila v zapor v ulici Coroneo, kjer bosta tudi skupaj stanovala in delila veselje in gorje.

Vesti iz Istre

Iz Klanca. Naša občina je imela čast — edina v Istri, — da ji je gospodaril še do konca svečane t. l. občinski odbor z izvoljenim županom. Župana g. Pečarja so vsi spoštovali. Ni imel nasprotnikov v občini, torej je čudno, — ali pa tudi mogoče razumljivo, — da so ga odstavili in imenovali gerenta. O tem se ne more reči, da ga vsi spoštoujejo in da ima zaupanje med občani. G. Urizjo je kupil pred nekaj leti hišo na Klanecu. Rojen je v Umagu in ne razume zato niti besede našega jezika. Ker pa ni v občini — nato opozarjamo ponovno — niti ednega Italijana razen njega, — ne bi mogel z nikomur govoriti, ako ne bi se radi njega občani mučili, mu dopovedali v njegovem jeziku. In tako je ta edini Lah, neobčan, ker ne biva še dolgo v občini, zastopal pri anekstivskih slavnostnih našo občino (italianissimo) z 1 laškim prebivalcem) kot »župan«. Ali so čelence sploh vedeli, da dotični predstavljeni »župan« iz Istre sploh niso izvoljeni župani, temveč civilni komisarji ali gerente?

O g. Urizju pa se govori celo, da je tedaj, ko se je odvzela občinska aprovizacija in se izročila njemu, prevzel od županstva brezplačno ves fundus inductus, t. j. vreče, sode, posodo, blago in povrhu še vse prihranke, ki so naloženi v banki. Vse je prevzel brez poročila o županstvu, ki pa je povrhu tega še dolgovala za aprovizacijo. Ni sicer verjetna ta govorica, ali, ker se že govori, bi bilo dobro, da bi se stvar pojasnila. Ako ni resnica, naj vsaj potihne ta govorica.

Iz Koprja. Koper je mesto, ki je že od nekdaj slovelo kot mesto praznovanja in veseljačenja. Sedaj pa je prišel čas največje radosti, ni se torej čuditi, če ima v Koprju vsak teden nekoliko praznikov. Koprjani se radujejo in tudi vedo zakaj. Mi jih razumemo. Priznati moramo, da je ravno Koper najbolj benečanski v vsej Istri. Jugoslovenci so odšli skoraj vsi. Na sodniji ni slovenskega uradnika, na glavarstvu (komisariatu) ga ni, na davkarji izmed vseh le eden, na pošti ga ni, na finančni eden — na letovišču brez obitelji, med usluž-

polnoči, da je bilo vse končano, saj je slo za jama, za zaslužek, za kruh.

Iz Ljubljane je došel gubernalni svetnik Brandsteter že 5. nov. Poizvedoval je, kako je ožen nastal, a niso dobili vzroka. Da bi kak rudar zažgal, nato ni bilo misli, saj si sam sebi strem kruh odje. Najbrž se je vžgal, ker je bilo tam več suhega lesovja in trsk in železni sviš — Eisenkies — se rad vname. Na istem kraju je bil tudi ogenj 1803 in 1839.

Dne 9. novembra je prišel iz Dunaja rudn. nadsvetnik Wisner, da bi vodil nadaljnjo akcijo. Dim je še vedno puhtel iz jame, ne samo pri zadetanih rovi, temveč tudi na večjih krajih gore. Pregledali so akte, kako so gasili ogenj 1803. Le z vodo so ga bili udušili. Škoda da so toliko časa na to čakali. Leta 1839 je uradnik Glančnik takoj omejil požar, ko je zadetel rove. Lahko so delali drugod po jami, ko je v zaprtem prostoru naprej žlelo, in ko so čez par mesecev odprli, je izbruhnil na navo ognja, da so ga komaj mogli sili. Po teh podatkih je prišel Wisner in drugi do tega, da le voda ogenj ugasi. Torej vodo v jamo!

Dne 13. novembra 1846 ob 9. uri zvečer so pri Jožefovem jarku napeljali vodo, na jutro 19. novembra so zapazili, da se vodeni duh vzdiguje iz jame: dokaz, da je voda prišla na kraj požara. Vendar je bil puh še vedno škodljiv. Luč je v njem ugasnila. Tiči so onemogli. Vrabec

benci v kaznilnici ga tudi ni. In tako so gospodje sami med seboj. Vse to je prav lepo. Lepo pa ni, da kličejo sodnija, komisariat, davkarja in financa naše kmetje iz oddaljenih vasi v Koper, da se tolučijo — obojestranski izrazi prisilnih odnosov. Pustite ubogo paro v jugoslovenskih vseh doma in dajte jim tamkaj sodnijo, davkarje, komisariate. In sicer take, ki bodo mogli neposredno, brez tolnačev obsežati s strankant.

Res čudni so učeni koprski gospodje. Ker se tekom tridesetih, petdesetih in še več let niso mogli vključiti svoji visoki inteligenci priučiti jeziku strank, zahtevajo, naj bi vsak kmet in delavec iz daljnih vasic znal ne samo materni jezik z vsemi jurističnimi, davkarskimi in drugimi izrazi, ampak še celo materni jezik tih gospodov z vsemi tehničnimi izrazi.

Iz Liburnije nam pišejo: Z zadoščenjem smo čitali Vaše poročilo o napadu in poskušnem uboju v Poljanah. Naš »barbarski« narod seveda gleda vse te pojave z začudenjem in jih ne more pojmiti. — Naš narod se ni nikoli sprijaznil s politično justico, ki jo je svojčas hotelo Avstrija voditi nam v škodo. Kako naj bi se sprijaznil s takim ravnanjem, kakor ga hočejo uvesti naši novi gospodari v imenu osvobođenja in civilizacije? Kar se tu pri nas dogaja, to prekaša že vse, kar smo smatrali za mogoče. In naj gospodje državniški pošiljajo v svet še tako sladke besede o svoji miroljubnosti, pravičnosti in prijateljskem razpoloženju itd. napram nam, vendar bodo prišle enkrat vse te stvari na solčno luč široke svetovne javnosti. To pa ne bo niti v čast uprave niti v korist italijanskega naroda. — Do danes nismo še čuli, da bi bilo krščenemu zakonu dano zadoščenje in bi bili napadalec na nesrečno družinsko mater v Poljanah pozvani na odgovor. Oblastva se ne dajo zganiti iz svoje olimpijske mirnosti. Ali velja za naš narod zakon le tedaj, če se lahko uporabi proti njemu?

Da je res tako, to so nam oblastva dokazala pred dnevi. — V Ljubljani nad Lovranom so se sporekli v gostilni domaci mladeniči. Bili so stiri naši proti enemu, ki drži na laško stran. Ta slednji je moral čuti najbrže kakšno neprijetno resnico in se je radi tega sklenil mlačevati. Čakal je ono četvorico na ugodnem mestu, da jih napade iz zasede. Ali stvar mu ni uspela. Napadeni so se branili in napadalec malo preteplal. A glejte čudo: za domačo gospodinjstvo, mater starih otrok, smrtno ranjeno, se ni zavzelo nobeno oblastvo. Tu pa je slo za golobradega mladeniča, ki je bil le malo potolčen, ker je sam izvalil. Pa vendar so takoj prihodnjega dne prišli karabinirji v vas, uklenili one mladeniče in jih odpeljali v zapor. Tam bodo sedaj ječali, dokler se ne bo — gotovo čez dolgo časa — sestel sod, da jih obsodi z vsi strogostjo, ki jo velja zakon za najhujše slučaje.

Kako se dandanes izjva zakon, o tem smo te dni na Voloskem zopet doživeli značilni slučaj. Neka družina ima razen dveh sinov, ki šteta med najgorčnejše in najaktivnejše člane fašistovske zveze, še tretjega sina, ki je resnejše narave in noče trobiti v isti rog kot drugi, ki je torej čisto »priprjen« sin. Radi tega so mu dali fašisti (ob času bojev proti Avstriji na Reki) lekcijo — po svoje. Gruša fašistov ga je čakala ob belem dnevu in javni cesti ter ga hudo naklestila. Napadeni je tožil napadalec, ki so mu bili pač vsi dobro znani, in te dni se je vsilila razprava. Ker sta se med obtoženo najhujšo sinova namestnika državnika, je bil za funkcijo državnega pravnika v tej razpravi uradno določen neki klanjski uradnik sodnija, ki je svojčas pri neki priliki javno izjavil: »Nas ne briga in ni ne pripoznavamo ne zakona ne javne oblasti, — zakon in javna oblast smo mi«. Sicer ni to pri nas nič novega in nenavadnega, kajti tako se izjavljajo radi in pogostoma različni državni uradniki in izvajajo taka gesla tudi v praksi. Končni rezultat te slavne razprave pa je bil ta, da so bili vsi obtoženci oproščeni vsake krivde in kazni. Gotovo so obstojali zelo težni vzroki za to. Da pa ni bil tožilež kaznovan mesto obtožencev, za to se ima najbrže zahvaliti le temu, da se vendar izdaja za pripadnika islega naroda, kakor njegova bolj »zavedna« brata.

Naši novi gospodari so pač potomci velikega rimskega naroda, ki je postavil geslo: »Fiat justitia, pereat mundus«. — Razume se, da mi barbari ne pojmuemo še načina, kako se to geslo izjva. Smo res še necivilizirani.

Iz Marezija. Nesreča z orožjem. Dne 8. t. m. sta se našla v Koprju Josip Jerman iz Glama št. 127 in njegov najboljši prijatelj čevljar Jakob Suligoi iz Topolovca. Popoldne sta se v prijateljskem razgovoru vračala proti domu ter se ustavila v gostilni pri Babičih. Gostilničar vpraša Jermana, ali je prinesel tajnikovo orožje iz Trsta, kjer je bilo v popravilu. Nič hudega, slučaj potegne Jerman iz žepa samokres-browninga, da ga izroči krčmarju, in reče: »Evo Vam, saj tako ni nič vredni!« V tem — silen pok. Z vzklikom: »Oh, Bepo moj, kaj si mi storil?« se zgrudi blizuostojeci prijatelj, katerega je zadela krogla v trebuh, na tla. Še par trenutkov — in ni ga bilo več. Ponesrečenega Suligoi so prenesli v kapelo v Marezige ter ga 10. t. m. pokopali. Jerman se je še isti večer sam javil orožnikom, ki so ga prihodnjega dne spremlili v Koper. Čez 10 dni je pa bil po zaslišanju priči izpuščen na svobodo.

Miljska podružnica vojnih invalidov priredi v ponedeljek, 28. t. m., v Miljah v ulici Ellari plesno zabavo pod mlim nebom. Zabava bo trajala od 4 pop. do polnoči. Čisti dobiček je namenjen podružničnemu skladu.

Iz Čičarije. Le par vrstic, da me čitatelji kot znanec ne bodo res tako hudo obsojali kot gospod pisec dopisa v »Edinosti« dne 17. t. m. Živim, ako ne v središču, na periferiji velike Čičarije. Motrim in opazujem življenje našega ljudstva. Srce se mi stiska, ko vidim, da prvi v pogobli Izobražen, zdrav in krepak narod je glavnica države. Bilo je res, kakor piše pisec, nekaj, ali časi se spreminjajo in mi z njimi. Dokazov ne bodem dajal, pač pa naj se pisec potruži zopet živeti v svoji domovini ter naj čita razne razprave učiteljev glede alkohola! Ker mi leži blagor in napredek našega naroda zelo na srcu, obelodani sem dopis, ne da bi sramotil, temveč le v par stavkih mu predložim njegovo pogubno početje, oblastvom pa, da bi vsaj pri mladoletnih otrocih, ki so naš up, naša nada, preprečilo pitje opojnih pijač! Da uničijo gozdove, pričajo živo dan za dnem z drvi in ogjem naloženih vozov na cesti Reka — Trst, ter ogljenje po prodanih gozdovih. Tudi lepo zarasle mu Zabinke je pretela nevarnost, da mu sekira zapoje smrtno pesem! H koncu mi pisec prepušča, da pojem, kakor je šel Hasburgovec iz Dunaja. Pojdem! Toda z mirno vestjo ter z zadoščenjem, da seme ni padlo le med kamenje in trnje, temveč tudi na rodovitna tla ter obrodi obilen sad. Čički kralj.

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA V TRSTU
Ulica Roma vogel ul. Mazzini. — Lastna palača.
Delniška glavica in rezervni sklad K. C. št. 227.000.000
Izvršuje kulturne vse bančne in monetažne transakcije.
Uradna ure od 9-13

MALI OGLASI

se računajo po 20 stotnik beseda. — Najmanjša pristojbina L. 2.—. Debele črke 40 stotnik beseda. — Najmanjša pristojbina L. 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

VINOGRADNIKI! Kaluzirane (stratificirane) kolči divje in cepilne raznih podlag in cepičev in cepilne bruske dobite pri »Trtnici« Forčić, Preserje — Komen. 465

PRODA SE zelo ugodno rudi selitve v Ilirski Bistrici št. 136 vila z velikimi gospodarskimi poslopi, vrtom in sadovnjakom, skupno 4000 m². Naslov pri upravnistvu. 462

ZENSKO za vsa hišna dela išče upokojenec z odraslim sinom. Ponudbe pod O. T. na upravnistvo. 463

»PRI TIROLCU« se vrši danes velik ples. 468

SIVILJA se priporoča za vsako delo na domu. Naslov pove upravnistvo. 469

IMAM NA PRODAJ hiše, zemljišča v mestu Trst in okolici ter prodajalno jestvin. Ferdinand Stolla, kavarina Fabris, od 9-10 in od 3-4 popoldne. 471

AVGUST PELEGRENI, učitelj, naj pošlje svoj naslov v Ljubljano: prof. Stupca, državno učiteljsko. 470

ABITURIJENT, z gimnazijskim zrelostnim spričevalom, želi takoj vstopiti v primerno službo. Naslov pri upravnistvu. 464

DVA VOZA, eden večji, drugi manjši, se prodasta v Padričah št. 7. 467

LEKARNA IN KEMIČNI LABORATORIJ V SEZANU Ribje olje prve vrste, kemično preizkušeno. — Sirup R. za šibke in malokrvne otroke. — Kroglice B. za malokrvne ženske. — Švedske kapljice. — Mazilo za garje, (specijaliteti). — Praska mast. — Tinktura in obliž za kurja česca. — Fluid za živino. — Sestavljen mlečnokisl Krescotov sirup, pripravljen po posebnem receptu, preizkušeno zdravilo za pljučne bolezni in katar dihal. — Vsakovrstna zdravila in specialiteta za ljudi in živino vedno v zalogi. — Pošte posiljajve. 466

V OSMICI FR. KOBALA, Verdela - Farneto 1318, lonjska cesta, se prodaja vino, lastnega izdelka. 461

UBIRALEC in popravilalec glasovirjev in harmonijev Andrej Pečar, Trst, ul. Coroneo 1, V. 396

SPRETNOST, POSTENO KUHANJE z doseganjem ali večletno prakso sprejme »Narodni hotel« v Postojni. Hrana in stanovanje v hotelu. Plača po dogovoru. Istotam se sprejme tudi poštna službina. 454

NAZANJAM SLAV. OBČINSTVO, da se preseli s svojimi vinotoci iz ul. Boccaccio 4 v ul. Udine 61, gostilna Terviso, kjer točim vipavsko in domača vina. Kuhinja vedno preskrbljena. Josip Suligoi. 450

BLAZINE iz rastlinske žime. Velike po 130 L in male po 100 L. Solitario 1, skladišče. 446

HISICA, (voda, plin, vrt, blizu tramvaja, stanovanje prosto) se prodaja. Ugodna prilika. Stavba, nova, v mestu, se prodaja. Cena ugodna. Via Madonna 4, II. nadst. 445

IZDELANA VODA SILA ex - Nussbaum na Hublju, s šestnajst metri padca in velikim, masivnim poslopjem, primernim za veliko žago in obenem za valjanje bakra in izdelovanje betonskih izdelkov, ali za velik mlin, se da v družbo ali eventualno prodaja. Ob najmanjši vodi nad 70 HP. Blizu postaje. Posredovalci izključeni! Interesentom daje pojasnila Miro Bratina, Ajdovščina. 423

CUNJE žiste, belo in barvane po L. 1-4, ter volno in žimo, kupujem vsak dan, Solitario 1, 405

BRINJEVEČ jamčeno naraven, v poljubni množini, se dobi po zmerni ceni pri Fr. Dekleva, Slavina p. Prestranek. 34

POUK: Angleškega, francoskega, italijanskega, jugoslovanskega, nemškega jezika, slovnič, konverzacija, korespondenca, stenografija; trimesčni tečaj za odrasle; posebni tečaj in ponavljanje za deco. Prestavljanje. Via Boccaccio 3, vrata 14. 451

POZORI! Srebrne krone po najvišjih cenah plačuje edini grošit Belletti Vito, via Madonna 10, I. 389

ŠTEJLNIKE za videnje, vsake velikosti, solidno domače delo. Izdeluje in po dogovoru tudi posetelja. Izdelovalca štejlčnikov, kranjcev Lučevič, Trnovo pri Il. Bistrici. 381

ZGANJE na drbeno in debelo, posebno pristen aličovec, dobite v žganjarni, ulica Trento 18. Fran Szollik, lastnik. 33

ZGANJARNO v ulici Meda št. 23, kjer se dobi vsakovrstno pristno žganje in razni likerji po zmernih cenah, priporoča lastnica Marija Szollik. 34

Gentili & Križmančič

Trst — Via Mazzini št. 40 — Trst.

Velika skladišča manifakturnega blaga. Velika izbira blaga za moške in ženske obleke. Oprava za neveste. Drobnarije Na debelo (28) Na drobno

Schicht

Zopet je tukaj.
Izjemno desetič v vsakem gospodinjstvu kot neobhodno potrebno izdelano, pravo
„Schichtovo milo“
z znamko „Jelen“.

Odklikano vseh svoje dobre kakovosti in popolne čistosti, ter najbolj izdelano pri pranju, Milo s „JELENOM“ dobi se v znani predvojni kakovosti danes v naslednjih velikostih:
1/2 kg komadi, 2 delni.
1/2 kg komadi, 4 delni.
Zastopniki FRATELLI FINZI — Trst, Via Tintore št. 5. — Telefon št. 11-64

Schicht

polnoči, da je bilo vse končano, saj je slo za jama, za zaslužek, za kruh.

Iz Ljubljane je došel gubernalni svetnik Brandsteter že 5. nov. Poizvedoval je, kako je ožen nastal, a niso dobili vzroka. Da bi kak rudar zažgal, nato ni bilo misli, saj si sam sebi strem kruh odje. Najbrž se je vžgal, ker je bilo tam več suhega lesovja in trsk in železni sviš — Eisenkies — se rad vname. Na istem kraju je bil tudi ogenj 1803 in 1839.

Dne 9. novembra je prišel iz Dunaja rudn. nadsvetnik Wisner, da bi vodil nadaljnjo akcijo. Dim je še vedno puhtel iz jame, ne samo pri zadetanih rovi, temveč tudi na večjih krajih gore. Pregledali so akte, kako so gasili ogenj 1803. Le z vodo so ga bili udušili. Škoda da so toliko časa na to čakali. Leta 1839 je uradnik Glančnik takoj omejil požar, ko je zadetel rove. Lahko so delali drugod po jami, ko je v zaprtem prostoru naprej žlelo, in ko so čez par mesecev odprli, je izbruhnil na navo ognja, da so ga komaj mogli sili. Po teh podatkih je prišel Wisner in drugi do tega, da le voda ogenj ugasi. Torej vodo v jamo!

Dne 13. novembra 1846 ob 9. uri zvečer so pri Jožefovem jarku napeljali vodo, na jutro 19. novembra so zapazili, da se vodeni duh vzdiguje iz jame: dokaz, da je voda prišla na kraj požara. Vendar je bil puh še vedno škodljiv. Luč je v njem ugasnila. Tiči so onemogli. Vrabec

je bil čez 6 minut in 9 sekund omamljen, kalin je držal 13 m. 37 sekund, lašček — štigile — celo 18 minut. Ko so mu na izselali iz ključa škodljivi par, se je zopet opomogel. Mačka je vzdržala voden dim 38 minut, potem je onemogla in se čez dolgo časa šele zopet zavedla. Pes je vstrajal 3/4 ure, ječ celo 1 1/2 ure, preden se je mrtev zvrnil. Tako so spoznali kako delati z omamljenimi ljudmi.

Štiri mesece so potem potrebovali, da so vso vodo iz jame dvignili. 2. decembra so prišli na 3. polje, kjer so dobili 2 mrička Brusa in Demšarja. Zadnji je v Antonovem rovu rešil rudarja Lapajeta, potem je hitel k Jožefovemu jarku in šel takoj v jama z vzklikom: Jaz grem, kar najbolj globoko, da najdem Stražaja, ako unrem me iščite u globlino. Dne 17. decembra so na istem polju dobili tovariša Pivka.

Se le 24. aprila 1847 so dospeli z očičenjem jame do 6. polja, kjer je nastal ogenj. Nevarno je bilo iti še globlje, kjer je bilo še obilo ogljenčeve kisline po rovu, z vodo so čistili zrak, da so dospeli do Lambergerjeve zaseke. Tam je ležal Stražaj. Ravno na njegov god so ga dobili. Bil je ogerski Slovenec. Ravno na dan požara 3. novembra je prišel dekret, da je imenovan oskrbnikom s 700 gld. plače. Dekreta pa ni bral, dasi ga je željno pričakoval. Rojen 1817 na Ogorskem je prišel 26. 9. 1840 v Idrijo kot člove. Do 30. aprila 1841 je imel 30

krajcarjev. Ker je bil posebno porabljen, so mu se istega leta povišali na 45 krajcarjev, dne 30. 3. 1845 pa en gld. na dan. Skromna je bila plača, željno je pričakoval stalne službe in dovoljnih dohodkov, a ni čakal.

Par sežnjev od njega je ležal 42letni Rajtresen in 47letni paznik Winkler, Trupla so že razpadala. Zavili so jih v rube, s klorovo kislino namočene, opolne spravili na površje in popoldne skupaj pokopali.

Dne 19. 6. 1847 je sklenil erar postaviti veliko železno piramido na kraj, kjer počivajo žrtve svojega poklica. Vseh skupaj je bilo 17.

Malo pozneje so tudi dobili Tomaža Zajca, ki je omočenega rudarja rešil iz jame, hitel nazaj, od koder se ni več povrnil. Val. Zupanič je noseča žena Joskaje prosila, naj ne gre v jama, enako Lovra Brusa niso ženele solze ganile, šla sta, a na površje so ju mrtva prinesli. Veliko je bilo pohvaljenih radi požrtvovalnega truda, a tudi je krog 50 zbolelo vsled napora in prehlajenja, da niso mogli na delo.

Na dan vseh svetnikov se na pokopališču bujno razsvetli piramida, da spominja pozne rodove požrtvovalnosti rudarjev, ki so radi polnjenja svojih dolžnosti prezgodaj legli v grob.

Tatvine pri rudniku.

Pomanjkanje denarja, visoka cena ži-

vega srebra, občna revščina radi velikih vojn, prostorni in zaraščeni gozdi okrog Idrije so marsikaterega zvalili na naporno pot, da je pozabil na 7. zapoved.

V listinah čitamo, da so že leta 1536. kradi kamenje in ga na samotnih krajih v gozdih žgali. Topili so rudo v lončevih posodah. Ker pa ni moglo žveplo izpuhteti, so se ob lončeni posodi nabrale rudeče lise, cinober, in ker niso mogli izžgati vse rude radi slabega ognja, je ostalo tudi kamenje z rudečimi progami.

Tako so večkrat dobili v samotnem gozdu lončene črepinje s temno rudečo barvo in kamenje, ki je imelo še precej živega srebra, spojenega v rudeči cinober. Ugibali so, od kod ta prikazen. Eni so trdili, da se nahaja živo srebro kar na površini. Tudi kemiki so šli preiskavat, da bi dognali, od kod to izvira. Na zadnje so se pa vendarle prepričali, da gre le za ostanke nekdanjih tatvin. Tatovi so nerabno posodo razbili ali jim je sama počila, enako kamenje, in ne dež ne sneg nista sprala cinobra raz glino ali kamenje.

5. V. 1649. je dobil predstojnik Verwesser — rudnika ukor, da ne zabrani tatvine v rudniku in njegovi okolici, ki se čimdalje bolj množe. Zaukazuje se mu, naj zasleduje izumovite ter jih ostro kaznuje, gostilničarju Marku Severju v Spodnji Idriji pa naj strogo prepove točiti vino takim lopovom.

ZLATO in srebrne krone plažam več kot drugi kupci. Albert Povh, urar, Mazzini 46 (v bližini drvenega trga). 23

NAZANJAM slavnemu občinstvu, da sam poleg delavnice odprla tudi salon za izgovorjeno modno obleke in letne plače ter raznovrstne obleke. Priporočam se za obilen obisk. A. Mermolja Rieger, ulica Commerciala 3. 386

KROJACNICA Avgust Štular, ul. S. Francesco D'Assisi št. 34. III. nad. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 23

FOTOGRAF ANTON JERKIC, TRST, ulica Roma (pošta ulica) 24, Gorica, Corso Verdi (vrtul ulica) št. 36 priporoča se svojim sorojakom. 135

HISA z gospodarskim poslopjem in 6 njiv zemlje na Volčjadrugi št. 206, 5 minut od postaje, se prodaja na javni dražbi dne 7. aprila ob 10. uri dopoldne. Izvratne informacije daje upravitelj Franc Černič, Sempeter pri Gorici. 436

Gospodarsko društvo na Proseku
registr. združenje z omej. zav.
vabi na

16. redni občni zbor

ki se bo vršil

v nedeljo, dne 3. aprila 1921 ob 1. uri popoldne v društvenih prostorih.

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelnika.
2. Poročilo nadzorništv.
3. Odobritev računskih zaključka za l. 1920.
4. Volitev načelnika.
5. Volitev nadzorništv.
6. Razni predlogi in nasveti.

Pogrebno društvo v Rojanu
VABILO
na

XXX. redni občni zbor

Pogrebne društva v Rojanu

ki bo

Škofije. Narobe svet! Mi kmetje imamo svoje zadruge; delavci imajo svoje. Ne razumemo pa tega, kako to, da se prodajajo v delavskih zadrukah semena, galica, žveplo in posebno umetna gnojila na debelo in na drobno — dejavcem, medtem ko kmetijske zadruge svojim kmetom ne morejo postreči. Ali je to socialno, da se odlikujejo posamezniki in stranke ter zapostavljajo drugi? Vse kaže, da bo delavec odzvel kmetu tudi oralo, stiskalnice in vole. Sicer bi ne razumeli, čemu bi mu služili modra galica, žveplo, umetna gnojila in semena. Preveliko bo torej tudi orodje. Kaže sicer, toda temu ni tako. Orodja delavcev kmetu ne bo vzel. Kaj bi neki s kmetijskim orodjem. Ali naj se z njim igra? Drugače je z gnojili. Gnojila zna tudi delavec plodnostno uporabiti. Proda jih kmetom, ki jih ne morejo dobiti v zadruzi.

Kaj je to socializem? Kaj je to komunizem? Eden, ki se po sili imenuje delavec, naj ima vse, kar rabi in ne rabi, drugi, ki se žali, mora imenovati posestnik, daš je še trši delavec, naj ne dobi nič najpotrebnejšega. Ali je učil tako Marx, ali kdo?

Nase šole so nekaj posebnega. Imamo same ženske moči, in to v Škofljah, Pljavu in sv. Barbari. Priznati pa moramo, da je navzlic temu disciplina v šolah vzorna. Tudi je uspeh potka v kljub temu na precejšnji višini. To mora vsak priznati.

Kje pa je naš stari »Istrski grmič«? Je-li bila suša tako huda, da ga je vzele? Ako ima še kaj korenin, okopljimo in zalijmo ga. Potrebovali ga bomo še nujno.

Iz Veloskega nam pišejo: V številki od 17. marca je priobčila »Edinost« poročilo o napadih istrskih fašistov na Poljane na dan prosiljave aneksije v mestu Lovranu. V poročilu je bilo rečeno, da so fašiste na njihovih pobudah vsepoved spremljali orožniki. To je tudi resnica. Pri eni teh ekspedicij je bila smrtno ranjena uboga žena, mati treh otrok, ko je šla klicati svojega moža. Fašisti so požgali tudi neki stari in revni vdovi vse pohištvo, kar ga je imela, ker je v bližini njene borce koče na visokem stebelu vihrala hrvaška trobojnica. Da v prvem slučaju ne gre za silobran, je jasno, kakor je jasno, da starika svoje hiše ni sama zažgala. Torej gre v obeh slučajih za zločin, v prvem za hudodelstvo težke telesne poškodbe, v drugem za hudodelstvo požiga. Človek bi torej pričakoval, da bodo orožniki, ki so bili s fašisti in morali vse videti, kot varuhi reda in mira ugotovili, kdo je zločin izvršil, in krivce naznanili sodnji. Kaj šel Naznanili so pač, da so se izvršili zločini, zločincev pa ne. V poročilu, ki so ga poslali na sodnijo in v katerem naznanijo storjena hudodelstva, so pripomnili, da je neznan, kdo jih je izvršil. Dobro je sicer, da so naznanili sodnji kaznjiva dejanja, toda to je premalo. Upamo, da popravijo zamujeno in iztaknejo tudi storilce ter tudi te naznanijo.

Vesti iz Notranjske

Iz Ilirske Bistrice. V »Edinosti« čitamo dan na dan vesti iz vseh krajev dežele, samo iz naše Bistrice se nikdar nič ne sliši. Človek bi sodil: blažen kraj in blagoslovljeno ljudstvo, med katerim vladata mir in sloga, in ki v vsakem in poštenem delu stremi za svojimi cilji, trpi in molči, dela in se ne hvali. Da, da, saj se tudi nima s čem hvaliti. Nekaj gospodov je med nami, ki bi lahko marsikaj koristnega ustvarili. Pečajo se pa v prostih urah preč z lovom, da jim ne preostaja nič časa, ki bi ga posvetili našemu javnemu življenju. Lepo je sicer, če gre mož z lokom in puščico čez hribe in doline ter si krepči mišice in bistrino oko. Lepo je tudi, če ga družijo sladke vezi na domače ognjišče, če čuva nad svojimi kot zvest poglavar družine in gleda v bodočnost, »lasti v bodočnosti svojih hčera. To pa je vse premalo. Mož ima še druge dolžnosti, ki ga kličejo. Dela je dovolj, imamo sicer tambarško društvo, ki bi pa lahko bolje uspevalo, če bi bilo več slege in ljubezni do stvari med nami. Pravijo tudi, da se bo obnovil Sokol, ki je pred vojno tako pridno delal in dosegel prave uspehe. Pravijo, a nihče se ne loti. Tisti, ki bi bili za to, se ne ne zmenijo. Drugi pravi, da ni ljudi. To ne gre. Sokol se mora obnoviti. — Prireditelj smo imeli v zadnjem času precej, toda ponajveč puhih. Čas je, da nehajo pri nas plesati po gostilnah. Mladina naj pokaže, da zna nekaj več kakor samo plesati. Na pustni torek smo imeli veselico, ki se je precej dobro obnesla. Zato se imamo v prvi vrsti zahvaliti gospodu Antonu Grzini. Nadejamo se, da se vzdržimo tudi Bistrice. Mladina, na noge.

Iz Postojne: Italijanska univerza. Ne čudite se! Odkar je Postojna obmejno mesto, napreduje z mirno hitrostjo. Poleg drugih mnogovrstnih kulturnih naprav se je ustanovila tudi najmlajša univerza, na kateri predavajo redni profesorji in docenti: sluhatelja sta pa samo dva. Od nekod iz krajev staja došla na tukajšnjo ljudsko šolo dva učitelja, katere ne razumeta niti trohice slovensčine, a znata, kot sinova dvatisočletne kulture, tudi višjo pedagoško izobrazbo, kakor je bila pri nas običajna pred dobrimi petdesetimi leti. Da je pouk močnejši, so nastavljeni po posameznih razredih ljudske šole redni profesorji, stari komaj 8 do 10 let, in ti predavajo sluhateljem učiteljeva jezikoslovja. Ker sta pa sluhatelja, ki bistro glavo, je napredek zelo poveljen, v ker sta slabega spomina, si sproti zapisujeta vse izreke. In to svoje neznanje ubijata v glavo drugim solarkom na uprav višji pedagoški način — s palico in zausnikami. Imamo tudi obrtno — nadaljevalno šolo, v katero hajo učenci raznih obrti, stari 14 do 20 let. Tudi tem sta hotela omenjena učitelja svojo nadkulturno vcepti v glavo s palico in zausnikami, a sta našletela na dejanski odpor. Posledice tega hudodelskega zločina niso izostale. Vse zločince so orožniki lepo polovili in jih odgnali čez mejo v Jugoslavijo, akoravno so tu pristojni. Tako se širi dvatisočletna kultura v kraljestvu notranjskega D'Annunzija, civilnega komisarja v Postojni: Cavallija.

Naročite in širite »EDINOST«

Književnost in umetnost

»ČAS« 1921.

(Ta spis je bil določen za velikonočno prilogo. Radi pomanjkanja prostora, ga objavljamo na tem mestu. — Ured.)

Letnik XV. Zvezek 1. in 2.

Leonova družba v Ljubljani nadaljuje z vso vno svoje delovanje na znanstvenem poprišču in bogati že petnajsto leto našo duševno kulturo s prvostni mi publikacijami in z revijo »Čas«, ki tvori neizčrpno zakladnico slovenske misli. Tudi letošnji letnik omenjene revije obeta silno zanimive in aktualne članke, za kar nam je porok 1. in 2. zve. letošnjega letnika s tole vsebino:

I. Razprave in članki:
Ob smrti biskupa dr. Ant. Mahniča. — Uredništvo.

Znanstvene osnove katoliški dogmi. — Vseuč. hon. nast. dr. Janez Fabijan — Ljubljana.

Oskrba vojnih oškodovancev v Sloveniji. — Sestavil dr. A. Breclj, načelnik invalidskega oddelka — Ljubljana.

Uzroki reformnog pokreta u Hrvatskoj. — Krešimir Pečnjak — Zagreb.

Narodnostno vprašanje. — Dr. A. Gosar, narodni poslanec v konstituenti.

Razmerje narodnostnega in gospodarskega vprašanja. Vzroki narodnostnih bojev. Jezik v gospodarskem življenju. Stirje slučaj. Jezikovni otoki.

Goriški memento. Kulturnozgodovinski pregled. Dr. Joža Lovrenčič.

Od prihoda do reformacije. Reforma cija in protireformacija. Doba prosvetljenega absolutizma. Nova doba (Solstvo; društveno življenje; tisk; politika; kulturni delavci; leposlovje; glasba; slikarstvo).

Razmerje cerkve do države v Jugoslaviji. Dr. P. Angelik Tominec. O. F. M. — Ljubljana.

Usoda slovenskega jezika. — Bivši profesor E. Rakovec, sedaj župnik — Boštanj na Dolenjskem.

II. Iz našega kulturnega življenja:

Evropski jezikovni problem. — Prof. dr. Fr. Kovačič — Maribor.

Koroški plebiscit. — Prof. dr. Gregor Rožman — Ljubljana.

Narodovo zdravje v Sloveniji. — Družabno-zdravstvena študija. Napisal A. B.

Nešto k reformi srednjih škola. — Prof. Bernardo Bixy, franjevac — Zagreb.

Visokošolski študij v Italiji. — Alojzij Res — Trst.

Pojasnilo: dr. Josip Maj (k dr. Fr. Kosovemu »Gradivu za zgodovino Slovencev v srednjem veku. IV. zv.).

Jezikoslovje: Francoska slovnica, spisal prof. dr. Pavel Breznik (Ivan Gruden).

Literarna zgodovina: Dr. Ivan Grafenauer: Kratka zgodovina slovenskega slovnosti, II. izdaja (dr. Iv. Pregelj).

Casopisi in revije: Naši zapiski; Zbornik slovenikov sv. Pavla; Bogoslovni vestnik; Život.

III. Kronika. — »Čas« izhaja v 1. 1921 kot dvomesečnik na štirih tiskanih polah ter stane K 40.—. Naročniki izven Jugoslavije doplačajo samo še poštno stroške.

Novi rod ima v svoji 3. številki sledečo vsebino: I. Gruden: Pustov pogreb. (Pesem). — Fr. Bvck: Lovci in zajčki. (Pesem). — K. Sirok: Tri ptice. (Pesem). — Cv. Golar: Ej, hej! (Pesem). — Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviške Marka. — Slika. — Multatuli. — Fr. Ločnikar: Pravljice o japonskem komoseku. — S. Rutar: M. Simonov: Naši pradedi pod Franki. — Slika. — Zv. Kosar: Domotožje. — Pouk in zabava. — Kotiček malih. — Slovensko občinstvo opozarjamo, da je začel ta naš najboljši mladinski list priobčevati s to številko daljši cikel pravljic »Zgodbe kraljeviške Marka« od izbornega peresa pisatelja Fr. Milčinskega. Kdor ni še naročen, naj stori to kar najhitreje, ker bo zaloga prvih treh števk kmalu pošla. Naročniki, ki je celotno 12 lir (pol in četrtletno sorazmerno), je poslati na upravnništvo lista, ki se nahaja v Trstu, ul. Ruggero Manna, 20, I. nadst.

Gospodarstvo

Agrarna reforma in delavski trg v Jugoslaviji. Ljubljansko »Jutro« piše: Z izvedbo agrarne reforme, s katero bodo velika posestva, ki so do sedaj zaposlevala ogromno število poljedelskih delavcev, razdeljena na manjše komplekse, bo naravno veliko število delavcev brez zaslužka. To vprašanje je treba rešiti vzporedno z agrarno reformo in to na način, ki bo preprečil občutno krizo na delavskem trgu. Zlasti bo to vprašanje pereče za Bačko in Banat. Kakor se poroča iz Beograda, se je obrnila francoska vlada na jugoslovensko vlado z vprašanjem, ali bi ne bila pripravljena skleniti dogovor glede odposiljanja poljedelskih delavcev v Francosko. Jugoslovenska vlada je načelno sprejela to ponudbo in je odredila statističen popis, glavno nemških in madžarskih delavcev, ki bi prišli za delo v Franciji v poštev.

Izvoz hmelja iz Češkoslovaške. Za izvoz hmelja iz Češkoslovaške v tuje države se je znižala taksa od 9 na 4% in sicer na ta način, da morajo države, ki imajo boljše valuto kakor Češkoslovaška, plačati takso v lastni va-

luta, a za države s slabšo valuto v češkoslovaških kronah.

Delniška družba »Sardina«. Včeraj smo priobčili vest, da sta Jugoslovenska industrijska in Zadruga banka v Splitu kupili tvornice sardin v jugoslovenskih primorskih krajih, ki so bile do sedaj last peštanske Anglo banke. Kakor smo izvedeli od ravnateljstva tukajšnje Anglo banke, zgornja vest, ki smo jo posneli iz jugoslovenskih listov, ne odgovarja resnici. Vršila so se svojetasno o tej stvari le neobvezna pogajanja.

Znižanje cen sladkorja. Po poročilih iz Prage se je znižala cena sladkorja za izvoz od 1500 na 1000 češkoslovaških kron. Češkoslovaška sladkorna centrala je sklenila z avstrijsko prodajno centralo pogodbo za dobavljanje 210.000 q sladkorja po 12 češkoslovaških kron kilogram. Slična večja pogodba se je sklenila s francoskim sindikatom rafinerij.

IVAN BALOH:

Velikonočna vizija

Vse cvete, vse duhti, že popje čaka na drevesih, da se odpre... Solnčni žar gorkeje sij, studenčkov val sam led prebije, vsem iz obrazov radost kljuje, ko cvetni vrt se razcvet, vse vstaja — le eden — ne.

Že zbirajo si ptice svoje družice — že iščejo zavetišča v kronah skritih dreves, da bo šumelo zeleno listje in pesem kralicev vmes. Pod njimi pa molčala bo »vdova tožna domovina«, ker je neizmerna njena bolečina.

In polja, trate in livade v preproge bodo se oblekle mlade, kar barv narava jih ima, te rajski vigrad vse pozna; le ena žena nosi pajčolan, ki je iz črnih barv ves skan, cvetlični venec glave ne krasi, ker cvet se v trnje vsak ji spremeni. Je kje li še enaka žena? Nobena!

Vrhovi na planinah se tope, ko v zlatem jutru zažare, v dolino mrzli val hiti, vsak breg v življenju prebudi, a tožno nekdo zre v vrhove vseh gor, ko nanje svoj pogled upre, privre studenec mu solza.

Kedó? — — —
Kedo je to?
Poslušaj in postoj:
To ti si — narod moj.

ZA NARODNI OBRAMBNI SKLAD

V počestitev spomina g. Antona Kalistra daruje rodbina Dekleva-Kalister 500 L. Na godovanje veleposelnika g. Toraša u Medani nabrala Zorka Istran in Tone Kanalec 400 L.

V Povirju zložili župljani 316 L.
V Velikem Dolu nabral Peter G. 110 L.
Iz Bovca poslal Vinko A. 775 L.
V Storžar nabrali: Andrej D. 44 L, Karla in Ivaka 173 L, Ljudmila in Olga 80 L; Dva Frana dodala 3 L, da spopolnijo tri stotake.
V Kazljah sta nabrala Stefan Žet in Ivan M. 160 L.
Nabrano med člani in članicami škedenjskega Dram. Krožka na izletu 20 t. m. ob izviru Rižane 70 L.
Manfred pl. Gerz Asteia 5 L.
K temu dodal seštevalec 2 liri, da dopolni skupni znesek na 20.000 L in 140 dinarjev.

DAROV!

Za vdovo Marijo Grizancic pri Sv. M. Magd. spodnji: Neimenovane osebe po Majdi Komarjevi, Vrbovo, L. 40; Viktorija Rijavec, Bovec, nabrala v družbi L. 35; dalje po 10 L: družina Turk, Klanec, Anton Miklavc, Sv. M. M. spodnja, M. Koren, Pazin; po 5 L: Gabriella Mikulic, Klanec, M. Kos, Trst. — Današnji izkaz L. 115. — Šolsko vodstvo Katinara.

!JUGOSLOVENI!

Zbirajte pridno za »TISKOVNI SKLAD EDINOSTI«.

PAFF

Svoj za šivanje in vezanje pravi nemški vzorci Seldel & Neumann in Singer, Gast & Gasser

Bogata zaloga vseh potrebnih. Mehanizem delavnica za vsako popravila.

VELIKO SKLADIŠČE KLOBUKOV

dežnikov, belih in pisanih, žepnih robcov, moških nogavic itd.

K. CVENKEL, Trst, Corso V. E. III. šte. 24.

Dobro idoča trgovina

z mešanim blagom, v večjem kraju na deželi, v bližini Maribora, tik tarne cerkve in šole, se radi selitve pod ugodnimi pogoji. — Izve se pri »Anončnem in Informačnem zavodu »VEDEŽ«, Maribor, Slovenska ulica 6.

JOSIP STRUCKEL

Trst, vogal Via Nuova-S. Caterina. Velika izbira vsakovrstnega blaga za moške in ženske. — Blage za suknjo, žamet, ba hant, a ilo, etamin ter raznih predmetov za okras oblek. Vse po znižanih konkurenčnih cenah.

Prostovoljna dražba.

Na velikonočni ponedeljek in torek 28. in 29. marca t. l. se bosta prostovoljno dražili v zalogi trgovine M. Ferjančič v Vipavi št. 20 dve spalni sobi po približno cenil L 1200 vsaka in 10 belo lakiranih kuhinj po L 650 vsaka. Pohištvo je vse popolnoma novo, brez vsakehibe ter je vsak dan na ogled. (252)

Plačam L 180.—

in tudi več za lepe zimске kože

(belic in rumenic). Kupujem tudi kože lisic, vidler, dihujevt itd. po najvišjih cenah. Za večje množice pridem osebo na lice mesta.

Pišite takoj na D. WINDSPACH, Trst, V. Cesare Battisti (Stadion) št. 10, II. nadstropje (190)

Velika zaloga in tovarna pohištva

A. JUG — Trst

Tovarna ulica sv. Martiri šte. 21. Zaloga ul. sv. Lucija 5 in ul. del Fabbri 10

Velika zaloga spalnih in jedilnih sob, kuhinjskega pohištva kakor tudi drugih predmetov. Delo solidno. Cene zmerno.

Begunci!

Posedstva, graščine, hiše, vile, premogokop, hotele, gostilne in trgovine v Sloveniji prodaja pisarna nepremičnin Zagorski, Maribor, Bavarska ulica 3. 216

Povečanja

od 10 L naprej samo v Fotografičnem zavodu DAGUERRE Corso Vittorio Emanuele št. 39

Tvrška ALARICO LANTSCHNER

Lastnik UGO de VISINTINI

Trst Via Roma 28 (blizu Poste Telefon 198)

Delavnica za popraviljanje koles. Zaloga mot. koles in potrebnih. — Pnevmatik za kolesa, 31 motorna kolesa in avtomobile.

— Zastopstvo koles »STUCCHI« —

KRONE

plača vedno par cent. več nego vsak drugi — kupec, edinole — Alojzij Povh, trgovina Piazza Garibaldi št. 3, tel. 3-29 (prej trg Barriera) (11)

Stavbeno društvo v Renčah št. 17

registrovaná zadruga z omejenim jamstvom izvršuje vsa v stavbeno stroko spadajoča dela, (visoke in vodne stavbe). Izdeluje načrte in proračune. Vrš centive ter sprejema obnovo po vojni poškodovanih stavb na podlagi centive. Cene zmerno. (231)

ODLIKOVANI ZAVOD ZA VRTNARSTVO IN CVETLIČARSTVO

Via Michelangelo Buon. št. 718 M. GERMANN, Trst, Via Roma šte. 3 Telefon št. 12-49

Nasadi v Redipulji pri Ronkih. — Semena za vrtove krmo, travo, deteljo in cvetlice vsake vrste. — Sadni čebulček. — Sadna drevesa, sadike jagod in špargljev.

Maline, kresno grozdjice (tribez). Trtne sadike za namizno grozdje.

Ceniki zastoj. 170 Pošiljatelj v tu- in inozemstvu.

DR. MRAČEK LEOPOLD

ZOBOZRAVNIK

Trst, Corso Vittorio Emanuele III. 24, I. sprejema od 9-12 in od 15-18.

Brezbolno izdiranje zob, zlate krone, zlati mostovi brez neba. — Vse po modernih tehnikah, ameriški in švicarski sistem.

— TVRDKA — DEBIASIO & DOMENIS

Trst, ul. Coroneo 13, tel. 12-34

se priporoča cenj. gg. odjemalcem, trgovcem in gostilničarjem za ugoden nakup

ČEŠKE STEKLENINE

Porcelan, lončevina, cilindri, raznovrstne steklenice, kozarci za vino, pivo in žganje, šipe, raznovrstne svetiljke in drugo kuhinjsko posodo, vse po konkurenčnih cenah. 33

KOŽE USNJE

ter vsi v čevljarsko obrt spadajoči predmeti

ulica Udine št. 49 (prej Belvedere)

Priporoča se F. CINK

(27)

Za direktno dobavljanje Izbornega, čistega ali baker vsebujočega, najizdatnejšega in najbolj ekonomičnega

ŽVEPLA ALNANI (Pesaro)

54 obrnite se samo na zastopnike

P. Rocco & Nipoti, Rovinj

Trgovsko-obrtna zadruga

v Trstu

registrovana zadr. z omejenim jamstvom Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

sprejema hranilne vloge od L 1 dalje.

Navadne vloge obrestuje po 4 1/2 %

večje po dogovoru

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hr. nline pušice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega.

Daje posojila

po najugodnejših pog. jih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin.

Uradne ure vsak dan izzemski nedelj in praznikov od 8 do 1.